

STYREMEDLEMMETS LOJALITETSPLIKT OVERFOR AKSJESELSKAPET

**Med hovedfokus på aksjelovens godtgjørelsesforbud og straffelovens
korresponderende og tilgrensende straffebud**

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 612
Leveringsfrist: 26.04.2010

Til sammen 15 827 ord

26.04.2010

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Avhandlingens tema	1
1.2	Hovedspørsmålene	2
1.3	Avgrensninger	2
1.4	Legislative hensyn bak reglene	3
1.4.1	Sivil- og strafferettslige hensyn	3
1.4.2	Spesielle strafferettslige hensyn	4
1.5	Straffbarhetsvilkårene	5
1.5.1	Fire vilkår for straff	5
1.5.2	Den strafferettslige bevisbyrde	6
1.6	Rettskilder og rettskildebruk	7
1.6.1	Avhandlingens rettskildebruk	7
1.6.2	Rettskildemessige bemerkninger, aksjeloven § 6-17	8
1.7	Avhandlingens videre fremstilling	9
<u>2</u>	<u>STYREMEDLEMMETS SUBJEKTIVE SKYLD</u>	<u>10</u>
2.1	Flere straffebud samme skyldkrav	10
2.3.1	Uaktsomhet	10
2.3.2	Forsett	11
2.3.3	Skyldkravenes praktiske betydning	12
<u>3</u>	<u>STYREMEDLEMMET</u>	<u>12</u>
3.1	Styrevervet	12
3.2	Styremedlemmet som aksjeselskapets tillitsmann	13
3.3	Selskapsinteressen	13

3.4	Styremedlemmets lojalitetsplikt overfor aksjeselskapet	14
------------	---	-----------

4 STYREMEDLEMMETS MULIGE STRAFFANSVAR FOR OVERTREDELSE AV GODTGJØRELSESFORBUDET **16**

4.1 Aksjeloven § 6-17 **16**

4.1.1	Innledende bemerkninger	16
4.1.2	Aksjelovens § 6-17 forhold til aksjelovens straffebud § 19-1	16
4.1.3	Avgrensninger	18
4.1.4	Den videre fremstillingen av asl. § 6-17 jf § 19-1	18

4.2 Aksjeloven § 6-17 **19**

4.2.1	Hvem omfattes av godtgjørelsesforbudet?	19
4.2.2	Hva er godtgjørelse i aksjeloven § 6-17?	19
4.2.3	Godtgjørelse fra hvem?	22
4.2.4	Når er godtgjørelsen straffbar etter aksjeloven?	23

4.3 Avhandlingens videre fremstilling **28**

5 STYREMEDLEMMETS MULIGE STRAFFANSVAR FOR OVERTREDELSE AV KORRUPSJONSFORBUDET **29**

5.1 Innledende bemerkninger **29**

5.1.1	Korrupsjonsforbudet i straffeloven § 276a	29
5.1.2	Korrupsjonsforbudets forhold til straffelovens utroskapsforbud	29
5.1.3	Korrupsjonsforbudets forhold til styremedlemmets lojalitetsplikt	30
5.1.4	Avgrensninger	32
5.1.5	Den videre fremstillingen av strl. § 276a litra a	32

5.2 Strfl § 276a **32**

5.2.1	Hvem omfattes av korrupsjonsforbudet?	32
5.2.2	Når kommer straffelovens § 276a litra a til anvendelse?	33
5.2.3	”Utilbørlig fordel”	37
5.2.4	Korrupsjonsforbudets skyldkrav	42
5.2.5	Delkonklusjon om forholdet mellom korrupsjonsforbudet og godtgjørelsesforbudet	43

<u>6</u>	<u>STRAFFELOVENS TILGRESENDE OG DELVIS OVERLAPPENDE</u>	
	<u>STRAFFEBUD</u>	<u>43</u>
6.1	Innledende bemerkninger	43
6.1.1	Straffesanksjonering også etter andre straffebud	43
6.1.2	Avgrensning	44
6.2	Styremedlemmets straffansvar etter straffelovens bedrageriforbud	44
6.2.1	Innledende bemerkninger	44
6.2.2	Bedrageriforbudets forhold til straffelovens utroskapsforbud	45
6.2.3	Legislative hensyn bak bedrageriforbudet	46
6.2.4	Avgrensninger	46
6.2.5	Den videre fremstillingen av strl. § 270(1) ledd	46
6.2.6	Bedrageriforbudets subjektive og objektive straffbarhetsvilkår, jf § 270	46
6.2.7	Delkonklusjon, forholdet mellom bedrageri- og godtgjørelsesforbudet	55
6.3	Styremedlemmets straffansvar etter straffelovens underslagforbud	56
6.3.1	Innledende bemerkninger	56
6.3.2	Legislative hensyn bak underslagforbudet	56
6.3.3	Avgrensninger	57
6.3.4	Den videre fremstillingen av strl. § 255.1 ledd	57
6.3.5	Underslagforbudets subjektive og objektive straffbarhetsvilkår	57
6.3.6	Delkonklusjon, forholdet mellom underslagsforbudet og godtgjørelsesforbudet	64
<u>7</u>	<u>KONKLUSJON OG AVSLUTTENDE BEMERKNINGER</u>	<u>65</u>
7.1	Konklusjon første hovedspørsmål	65
7.2	Aksjelovens godtgjørelsesforbud, et unødvendig straffebud?	65
7.2.1	Hensyn som taler mot uaktsomhetskravet	66
7.2.2	Hensyn som taler for uaktsomhetskravet	66
7.2.3	Konklusjon, andre hovedspørsmål	68
<u>8</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>69</u>
<u>9</u>	<u>ANDRE KILDER</u>	<u>70</u>

9.1	Lovgivning	70
9.2	Forarbejder	71
9.3	Rettsavgjørelser	71
9.4	Juridiske artikler	72
9.5	Elektroniske kilder	72

1 Innledning

1.1 Avhandlingens tema

Avhandlingens tema er strafferettslige begrensninger som påhviler aksjeselskapets styremedlemmer.¹ Rekkevidden til disse strafferettslige begrensningene trekkes ved hjelp av straffebud som ikke primært hjemler den ulovfestede lojalitetsplikten, som styremedlemmets plikter i stor grad bygger på.²

De strafferettslige begrensningene som påhviler styremedlemmene, kan ses som et strafferettslig utslag av lovgivers håndhevelse av styremedlemmenes lojalitetsplikt. Både godtgjørelsesforbudet i aksjeloven § 6-17 jf § 19-1, som forbyr sentrale personer i selskapets ledelse å motta godtgjørelse fra andre i anledning av rettshandel for selskapet, og korrupsjonsforbudet i straffeloven § 276a litra a, er blant bestemmelsene som gir uttrykk for en slik alminnelig lojalitetsplikt.³

Straffebudene nevnt ovenfor, er eksempler på strafferettslige aktsomhetsnormer som begrenser styremedlemmets muligheter til å foreta visse typer disposisjoner i anledning sitt styreverv. Sentralt i avhandlingen står den strafferettslige aktsomhetsnormen som kan utledes av aksjelovens godtgjørelsesforbud, jf asl. § 6-17 jf § 19-1 og av et utvalg av straffelovens korresponderende og tilgrensende straffebud. I praksis er det situasjonene hvor et eller flere av styrets medlemmer mottar eller tilegner seg en godtgjørelse i anledning av rettshandel for selskapet, som står i sentrum for den videre fremstillingen.

¹ Jf asl. § asl. § 1(2) / Styremedlemmets rettslige rolle behandles under avhandlingens pkt. 3.

² Styremedlemmets lojalitetsplikt behandles under avhandlingens pkt. 3.4.

³ Bråthen (2001) s.15 (asl). / Avhandlingens pkt. 5.1.3 (strl).

1.2 Hovedspørsmålene

Avhandlingens tema reiser for det første spørsmål om aksjelovens hjemmel for å straffesanksjonere styremedlemmer som handler i strid med aksjelovens godtgjørelsesforbud, står på egne ben, eller om straffebudet helt eller delvis overlappes av straffelovens straffebud?⁴

Dersom straffelovens bestemmelser helt eller delvis overlapper aksjelovens godtgjørelsesforbud, kan det reises spørsmål om en straffeforfølgning av styrets medlemmer, med hjemmel i aksjelovens godtgjørelsesforbud er unødvendig og heller burde vært gjennomført med hjemmel i straffelovens bestemmelser?

1.3 Avgrensninger

Avhandlingen avgrenses positivt til de relevante straffeбудenes subjektive og objektive straffbarhetsvilkår.⁵ Straffeprosessuelle problemstillinger og forhold knyttet til straffutmålingen faller utenfor avhandlingen og vil derfor kun bli behandlet i den grad det er nødvendig av hensyn til den fremstillingen.

Videre avgrenses avhandlingen mot en selvstendig fremstilling av den ulovfestede lojalitetsplikten i kontraktsforhold, mot en uttømmende redegjørelse for lojalitetspliktens rettskildemessige plassering, og mot aksje- og straffelovens øvrige regler som straffesanksjonerer brudd på styremedlemmets lojalitetsplikt.⁶ Privatrettslige avtaler mellom aksjeselskapet og selskapets styremedlemmer, som forutsetter en strengere aktsomhetsnorm enn den som følger av aksje- og straffelovgivningen, vil ikke bli behandlet. Heller ikke straffansvar med hjemmel i arbeidsrettslige regler eller annen spesiallovgivning vil bli behandlet.

⁴ Jf asl. § 6-17 jf § 19-1.

⁵ Behandles under avhandlingens pkt. 2 og pkt. 4 flg.

⁶ Se blant annet strl. §§ 294, 293 og asl. § 6-28 jf § 19-1, § 6-27 jf § 19-1.

Til tross for avhandlingens avgrensning mot andre selskapsformer enn aksjeselskaper er det ofte store likhetstrekk mellom aksjelovgivningen og den øvrige selskapslovgivningen, blant annet er asal. § 6-17 identisk med asl. § 6-17. Store deler av avhandlingen kan derfor være rettskildemessig relevant ved anvendelse av allmennaksjelovens godtgjørelsesforbud.

1.4 Legislative hensyn bak reglene

1.4.1 Sivil- og strafferettslige hensyn

Godtgjørelsesforbudet i asl. § 6-17 er blitt fremstilt som en ”understrekning av den lojalitetsplikt som styremedlemmer har” overfor eget selskap.⁷ Det samme gjelder trolig også i forhold til de øvrige straffebedene som behandles i avhandlingen.

Den ovennevnte lojalitetsplikten kan ses i sammenheng med styrets plikt til å ivareta aksjeselskapets interesser på en forsvarlig måte.⁸ Dette er et av flere grunnleggende hensyn bak avhandlingens straffebed. Plikten til å ivareta selskapets interesser, må ses i sammenheng med at aksjeselskaper er selvstendige rettssubjekter, men som ikke fysiske personer selv mangler muligheter til å ivareta sine egne interesser. Styremedlemmets ivaretakelsesplikt kan ses som et utslag av at det er styrets medlemmer som er ansvarlig for forvaltningen av selskapet og som representerer selskapet utad.⁹

Viktigheten av en forsvarlig ivaretakelse av aksjeselskapets interesser fremkommer både av sivil- og strafferettslige rettsregler. Blant annet sanksjonerer lovgiver handlinger som er i strid med ivaretakelsesplikten, både sivilrettslige ved erstatningsansvar og ved strafferettslige sanksjoner som bøter og eller frihetsstraff.

⁷ Bråthen (2000) s.10.

⁸ Selskapsinteressen behandles under avhandlingens pkt. 3.2 flg.

⁹ Saml. Avhandlingens pkt. 3.2.

Har selskapets aksjonærer sviktende tillit til at selskapets styre ivaretar og forvalter selskapet på en forsvarlig måte, kan det ha store konsekvenser for selskapet dersom tillitssvikten resulterer i at eksisterende aksjonærer selger sine aksjer og at nye investorer uteblir. Manglende tillit til selskapsformen vil derfor ofte føre til at aksjeselskapet får vanskeligheter med å finansiere virksomheten og må avvikle driften av selskapet eller aldri kommer i gang. Manglende tillit til selskapets ivaretagelse av aksjonærenes interesser og verdier, kan for eksempel både ramme gründeren som ikke får realisert sine prosjekter som følge av manglende finansiering, arbeidstakere i en eksisterende bedrift, og i et større perspektiv samfunnet som er avhengig av at det skapes nye arbeidsplasser, produkter og tjenester.

1.4.2 Spesielle strafferettslige hensyn

Ved å sanksjonere styremedlemmers brudd på den selskapsrettslige ivaretakelsesplikten med bøter og eller fengselsstraff, presiserer lovgiver viktigheten av forsvarlig ivaretagelse av selskapets interesser, og at illojal atferd vil bli møtt med strenge sanksjoner.

Frihetsberøvelse som straffereaksjon skiller seg fra det sivilrettslige erstatningskravet ved at reaksjonen påvirker styremedlemmet til å vurdere sine handlingsalternativer, ikke bare ut fra et økonomisk perspektiv, men også som et spørsmål om personlig frihet. Dette vil i de fleste tilfeller høyne styremedlemmets psykologiske terskel for å begå tillitsbrudd og handle i strid med den selskapsrettslige lojalitetsplikten.

Avhandlingens straffebud har således en allmennpreventiv side rettet mot personer som lovgiver forutsetter er mottakelige for straffetrusselens preventive virkning.¹⁰

Alternativt til personlig ansvar kunne det tenkes foretaksstraff som forutsetter en regelovertrødelse av noen som har opptrådt på selskapets vegne, jf strl. § 48a. Foretaksstraff vil imidlertid ha mindre preventiv effekt ettersom straffebudets ansvarssubjekt er aksjeselskapet og ikke det enkelte styremedlem. Et kollektivt ansvar

¹⁰ *Johs Andenæs Alminnelig strafferett* (2004) s. 81 flg.

som foretaksstraffen vil heller aldri kunne erstatte det individuelle og direkte ansvaret som følger av asl. § 6-17 jf § 19-1 og straffelovens regulering.¹¹ Et individuelt ansvar som sanksjoneres med bøtestraff eller frihetsberøvelse, rammer normalt det illojale styremedlem langt hardere enn det kollektive ansvaret etter strl. § 48a.

1.5 Straffbarhetsvilkårene

1.5.1 Fire vilkår for straff

For at et styremedlem skal kunne holdes strafferettslig ansvarlig, må fire kumulative straffbarhetsvilkår være oppfylt.¹² For det første må styremedlemmet ha oppfylt samtlige straffbarhetsvilkår i straffebudets objektive gjerningsbeskrivelse, og for det andre må styremedlemmet ha utvist tilstrekkelig grad av subjektiv skyld på handlingstidspunktet.¹³ For det tredje kan det ikke foreligge noen straffrihetsgrunner, og for det fjerde må styremedlemmet oppfylle de personlige forutsetningene for straffansvar.¹⁴

Det følger av grunnleggende strafferettslige prinsipper at styremedlemmets straffansvar er et individuelt straffansvar. Det er derfor kun styremedlemmer som oppfyller samtlige straffbarhetsvilkår som kan idømmes straff, jf Rt-1972-1300. Saken gjaldt et aksjeselskaps manglende skattetrekk og det var kun tatt ut tiltale mot styreformannen. Høyesterett uttalte:

”At det ikke også er reist sak mot de øvrige medlemmer av styret, er etter min mening uten betydning for spørsmålet om ansvar for B.”¹⁵

¹¹ Ibid. s.277.

¹² *Johs Andenæs alminnelig strafferett* (2004) s. 101 / *Hov* (2007) s. 350, 361 flg.

¹³ Se fremstillingen av skyldkravet under pkt. 2.

¹⁴ Saml. Avgrensningen i avhandlingens pkt. 1.3.

¹⁵ Rt-1972-1300. s.1302.

1.5.2 Den strafferettslige bevisbyrde

Det er sikker sedvanerett at det strafferettslige bevisbyrdekravet pålegger påtalemyndigheten tvilsrisikoen ("in dubio pro reo-regelen").¹⁶ I dette ligger det at påtalemyndigheten, i samsvar med uskyldspresumpsjonen i EMK art 6(2), må bevise gjerningsmannens faktiske overtredelse av straffbarhetsvilkårene utover enhver rimelig tvil.¹⁷ Tvil om straffbarhetsvilkårene faktisk er oppfylt (faktum), skal derfor alltid komme den tiltalte til gode. Det strafferettslige bevisbyrdekravet står i sterk kontrast til sivilrettens krav om sannsynlighetsovervekt, både ved å være strengere og ved å forutsette klarere holdepunkter for at styremedlemmet har utvist tilstrekkelig grad av skyld. I de tilfellene hvor det oppstår tvil om rettsanvendelsen, er strafferettens utgangspunkt mer likt den sivilrettslige løsningen, og dommeren er i større grad fri til å velge den rettslige løsningen han selv mener er best.¹⁸

I juridisk teori er det omstridt om det strafferettslige bevisbyrdekravet skal tillegges like stor betydning ved alle typer straffbare handlinger. Andenæs viser til at utgangspunktet bør være at tvilen til enhver tid skal komme den tiltalte til gode, men fremhever samtidig at dette ikke alltid er tilfellet.¹⁹ Hov utdyper praksis ytterligere ved å vise til at det fra påtalemyndighetens side (Økokrim), er blitt hevdet at bevisbyrdekravet i økonomiske straffesaker bør senkes, fordi bevisene ofte er vanskelig tilgjengelig.²⁰

Tungtveiende hensyn taler mot en oppmykning av bevisbyrdereglene i saker om økonomisk kriminalitet. Bevisbyrdereglene utgjør et grunnleggende rettssikkerhetsprinsipp i norsk strafferett og bør derfor ikke aksepteres fraveket i noen typer saker. Strandbakken fremhever at politiet, som en alternativ løsning, i saker hvor bevisene er vanskelig

¹⁶ *Johs Andenæs Alminnelig strafferett* (2004) s. 102. / *Strandbakken* (2003) s. 373.

¹⁷ *Johs Andenæs Alminnelig strafferett* (2004) s. 102.

¹⁸ l.c

¹⁹ l.c.

²⁰ Hov (2007) s. 362-363.

tilgjengelig, heller kan ta i bruk nye og mer vidtgående etterforskningsmetoder.²¹ Så lenge etterforskningsmetodene som benyttes ivaretar den mistenktes rettsikkerhet, vil denne løsningen trolig være langt bedre i forhold til å kombinere hensynene til effektiv rettshåndhevelse med individuell rettsikkerhet, enn å senke beviskravene i noen typer saker.

1.6 Rettskilder og rettskildebruk

Sammenligningsperspektivet er spesielt for avhandlingens tema, og har gjort det nødvendig å foreta en selvstendig rettskildemessig analyse av avhandlingens straffebud, for deretter å sammenligne straffebudets rettslige innhold med aksjelovens godtgjørelsesforbud. Dette skyldes at det er få rettskilder som omhandler avhandlingens tema direkte.

I det følgende vil avhandlingens rettskildebruk bli kommentert under punkt 1.6.1, før det under punkt 1.6.2 knyttes noen spesielle rettskildemessige bemerkninger til aksjelovens godtgjørelsesforbud, jf § 6-17.

1.6.1 Avhandlingens rettskildebruk

Straffebudenes lovtekst har, som et uttrykk for lovgiverviljen, vært et naturlig utgangspunkt ved redegjørelsen for avhandlingens straffebud og under sammenligningen. Straffebudenes lovtekster er derfor gitt stor rettskildemessig betydning under sammenligningen. Både som en naturlig følge av at det er få andre rettskilder som belyser avhandlingens tema direkte, men også som en konsekvens av det strafferettslige legalitetsprinsippet som legger store begrensninger på rettsanvenderens anledning til å fravike lovens ordlyd.²²

Lovens forarbeider har videre vært en relevant rettskilde for å finne lovgivers intensjon med avhandlingens straffebud. Forarbeidenes rettskildemessige betydning er imidlertid

²¹ Strandbakken (2003) s. 559 flg.

²² Helgesen (2000) s. 127.

varierende som følge av at det er stor kvalitetsforskjell på forarbeidenes innhold og utforming. En forskjell som kan ses i sammenheng med straffebudenes virkeområde og alder. Generelt kan det sies at den rettskildemessige kvaliteten på straffebudenes lovforarbeider er høyere der hvor forarbeidene er av nyere dato.

Rettspraksis, og da særlig Høyesterettspraksis, har ved siden av lovforarbeider vært en relevant rettskildefaktor som i stor grad er blitt benyttet til å analysere rettsreglens innhold. Rettspraksis har vekt både som selvstendig rettskildefaktor, men også for å belyse og underbygge tolkningsresultater utledet av andre rettskildefaktorer som straffebudenes ordlyd og forarbeider. Rettspraksis har også tidvis blitt brukt til å redegjøre for forholdet mellom tilgrensende og overlappende straffebud.

Juridisk teori er tillagt normal rettskildemessig vekt og betydning ved den individuelle tolkningen av straffebudene. Heller ikke juridisk teori behandler forholdet mellom avhandlingens straffebud og aksjelovens godtgjørelsesforbud i noen særlig grad.

Reelle hensyn har vært en sentral rettskildefaktor både ved valg av straffebud til sammenligningen og under sammenligningen. Blant annet er særlig formålsbetraktninger tillagt sentral rettskildemessig betydning. Bruken av reelle hensyn som rettskildefaktor begrenses imidlertid noe av det strafferettslige legalitetsprinsippet.²³

1.6.2 Rettskildemessige bemerkninger, aksjeloven § 6-17

Aksjelovens godtgjørelsesforbud er identisk med asal. § 6-17 og viderefører aksjeloven 1976 § 8-16 annet til fjerde ledd, en bestemmelse med røtter tilbake til aksjeloven av 1910.²⁴ Aksjeloven av 1997 skilte seg imidlertid fra den tidligere aksjeloven ved at forbudets ordlyd ble vesentlig endret ved utarbeidelsen av 1997 loven. Den tidligere lovs

²³ Ibid. s. 127. / Saml. Overfor.

²⁴ Ot.prp.nr.55 (2005-2006) pkt. 12.4.

ordlyd ”i anledning av rettshandel for selskapet”, ble i 1997 loven endret til ”i anledning av sitt arbeid for selskapet” og med det gitt et langt videre anvendelsesområde.²⁵

I 2006 ble imidlertid asl. § 6-17(1) endret tilbake til en snevrere ordlyd tilsvarende tidligere asl. § 8-16.²⁶ Godtgjørelsesforbudets historiske utvikling er derfor av rettskildemessig betydning. Særlig fordi flere av rettskildene som benyttes i avhandlingen ble utarbeidet da forbudet hadde en annen og mer vidtfavnende ordlyd. Rettskilder utarbeidet under den gamle ordlyden kan derfor ikke tillegges den samme rettskildemessige betydningen ved tolkning av forbudets nye ordlyd, men må sammen med eldre rettspraksis og praksis knyttet til allmennaksjeloven § 6-17 være rettskildemessig relevant ved tolkning og anvendelsen av asl. § 6-17.

1.7 Avhandlingens videre fremstilling

I den videre fremstillingen vil strafferettens skyldkrav bli behandlet under avhandlingens punkt 2 og styremedlemmets styreverv under punkt 3. Styremedlemmets mulige straffansvar etter aksjelovens godtgjørelsesforbud behandles under punkt 4, og styremedlemmets mulige straffansvar etter straffelovens korrupsjonsforbud under punkt 5. Før et mulig straffansvar for styrets medlemmer med hjemmel i straffelovens tilgrensende og delvis overlappende straffebud behandles under punkt 6.

Avhandlingen avsluttes med en konklusjon på oppgavens første hovedspørsmål, og deretter en vurdering av om aksjelovens godtgjørelsesforbud er et unødvendig straffebud under punkt 7.

²⁵ Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s. 149.

²⁶ Endringslov av 15.des 2006 nr.88 punkt IV.

2 Styremedlemmets subjektive skyld

2.1 Flere straffebud samme skyldkrav

Flere av straffebudene som behandles i avhandlingen inneholder enten det samme eller svært like skyldkrav. For å unngå dobbelbehandling senere i avhandlingen vil derfor skyldformene uaktsomhet og forsett bli behandlet under punkt 2.2 og 2.3.

Fremstillingen avgrenses til en redegjørelse for skyldkravenes rettslige innhold i den grad det er nødvendig for å sikre en forsvarlig fremstilling av avhandlingens straffebud. Eventuelle krav til såkalt ”subjektivt overskudd”, vil bli løpende behandlet.²⁷

2.3.1 Uaktsomhet

Utgangspunktet for uaktsomhetsvurderingen er en objektiv vurdering av styremedlemmets opptreden på handlingstidspunktet.²⁸ I anledning Rt-2003-1468, som gjaldt et sivilrettslig erstatningskrav mot en kommune for unnlatt omsorgsovertakelse, ble det forutsatt at:

”Det ligger i kravet til uaktsomhet at det må (kunne) bebreides nemnda at den ikke grep inn. Vurderingen av nemndas handlinger må foretas under hensyn til at omsorgsovertakelse innebærer et alvorlig inngrep ...”. (min kommentar i parentes)

Høyesterett gir her uttrykk for kjernen i uaktsomhetsbegrepet, både på straffe- og sivilrettens område, når det forutsettes at ”nemda” (styremedlemmet) må kunne klandres for sine handlinger. Hvorvidt styremedlemmet, bevist eller ubevist, har handlet i strid med aktsomhetsnormen er uten betydning for straffansvaret.²⁹ Det som er avgjørende er om styremedlemmet kan klandres for sine handlinger.³⁰

²⁷ Se fremstillingen av bedrageriforbudets skyldkrav under avhandlingens pkt. 6.2.5.6 og 6.2.5.6.1.

²⁸ *Johs Andenæs Alminnelig strafferett* (2004) s.243.

²⁹ *Ibid.* s. 244-245.

³⁰ *I.c.*

Uaktsomhetskravet forutsetter derfor en konkret vurdering av avviket mellom en mer ideell norm for riktig opptreden og styremedlemmets faktiske opptreden. Styrets medlemmer kan derfor først straffes for å ha handlet uaktsomt når han eller hun kan klandres for sin opptreden på handlingstidspunktet.

2.3.2 Forsett

Skyldformen forsett er straffelovens hovedregel, og er som utgangspunkt avgjørende dersom annet ikke er uttrykkelig bestemt eller utvetydig forutsatt, jf strl. § 40.1 ledd.

Forsettskravets innhold er ikke legaldefinert i straffeloven, men en sentral side av kravet ble redegjort for av Høyesterett i Rt-2007-1559.³¹ Saken var en straffesak mot en mann som kastet en kake på Norges finansminister. Spørsmålet var om gjerningsmannens forhåndsoppfatning av kakekastingens følge (hans forsett) var bevist i tilstrekkelig grad. Høyesterett fant ikke gjerningsmannens forsett bevist og opphevet saken. Høyesterett uttale i den forbindelse:

”Straffeloven § 99 krever forsett. Retten må med andre ord finne det bevist at A enten har hatt til hensikt å hindre statsråden i hennes virksomhet eller har regnet det som sikkert eller mest sannsynlig at statsråden ville bli hindret i sin virksomhet på grunn av kakekastingen. Forsettskravet vil også være oppfylt om han bare regnet det som mulig at hun ville bli hindret, men bestemte seg for at han ville kaste kaken selv om det var sikkert eller mest sannsynlig at hun ville bli hindret av det, såkalt *dolus eventualis*.”

Uttalelsen viser at et styremedlem bare kan straffes, der hvor skyldkravet er forsett, dersom følgen av handlingen enten er tilsiktet, ansett som overveiende sannsynlig eller akseptert. Det er videre en grunnleggende forutsetning at styremedlemmets forsett må dekke hele straffebudets gjerningsbeskrivelse, det såkalte dekningsprinsippet.³²

³¹ Rt-2007-1559 premiss (18).

³² *Johs Andenæs Alminnelig strafferett* (2004) s. 221.

2.3.3 Skyldkravenes praktiske betydning

Hvilket skyldkrav straffebudet forutsetter oppfylt kan ha stor praktisk betydning ettersom skyldkravenes vurderingstemaer er forskjellige. Utgangspunktet må være at det normalt vil være lettere å bevise at styremedlemmet har handlet uaktsomt enn å konstatere forsett. Forskjellen skyldes hovedsakelig at uaktsomhetsvurderingen, i motsetning til forsettskravet som krever påvist styremedlemmets subjektive tanker på handlingstidspunktet, baserer seg på en objektiv vurdering av ytre omstendigheter.

Rt-2007-1559 gir et godt eksempel på den praktiske forskjellen mellom skyldkravene.³³ Høyesterett opphevet her den tidligere avgjørelsen fordi det ikke var tilstrekkelig bevist at gjerningsmannen forsettlig forhindret finansministeren fra å utøve sin virksomhet. Hadde skyldkravet vært uaktsomhet, måtte Høyesterett vurdert om gjerningsmannen burde ha forstått at en statsråd som blir tilgriset av en kake, kunne bli forhindret fra sin virksomhet fordi hun måtte skifte klær og lignende. Trolig ville løsningen her blitt at gjerningsmannen burde ha forutsett dette og kunne straffes.

3 Styremedlemmet

3.1 Styrevervet

Aksjelovens system forutsetter at det kun er fysiske myndige personer som kan inneha styreverv. For øvrig inneholder aksjeloven ingen eksplisitte kvalifikasjonskrav til styrets medlemmer.³⁴ Noen unntak finnes imidlertid i spesiallovgivningen, blant forutsettes det at personer som er underlagt konkurskarantene ikke kan ha styreverv i aksjeselskaper.³⁵

³³ Saml. Fremstillingen av forsettskravet under pkt. 2.3.2.

³⁴ Jf asl. § 6-11(2)

³⁵ Jf konkursloven § 142. / Andenæs (2006) s. 334.

Adgangen til selskapets styreverv kan også begrenses i selskapets vedtekter i form av kvalifikasjonskrav, krav til styremedlemmets alder og lignende.³⁶

3.2 Styremedlemmet som aksjeselskapets tillitsmann

Dersom samtlige aksjonærer i selskapet skulle få muligheten til å ytre sine meninger hver gang det skulle fattes en beslutning, ville forvaltningen av selskapet både vært tungrodd og ineffektiv. Det er derfor stor enighet om at styremedlemmet som selskapets tillitsmann på en best mulig måte skal ivareta selskapets interesser.³⁷

3.3 Selskapsinteressen

Begrepet ”selskapets interesser” mangler et klart definert innhold, men kan forstås slik at det favner videre enn aksjonærenes økonomiske interesser. Begrepets rettslige innhold er blitt problematisert av flere juridiske forfattere og tolkningene varierer.³⁸ Blant annet fremheves det at begrepet kan forstås slik at det omfatter både eierinteresser (aksjonærenes interesser) og tredjemannsinteresser (samfunnsinteresser), arbeidstakerinteresser osv.³⁹ Spørsmål kan derfor reises om hvilket rettslig innhold begrepet skal tillegges i denne avhandlingen.

Aarbakke forutsetter at ”aksjeeiernes interesse i å få avkastning for sin investering er det sentrale elementet i selskapsinteressen” og tolkning støttes av Rt-2000-2033.⁴⁰ Saken gjaldt et rådgivningshonorar og spørsmålet var om honoraret skulle omfattes av aksjelovens utbytteregler. Vurderingstema var om formålet med rådgivningen var mer langsiktig å

³⁶ Andenæs (2006) s. 334.

³⁷ Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s. 71-72. / Bråthen (2009) s. 148. / Aarum (1994) s. 350. / *Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave* (2004) s. 429-430.

³⁸ Aarum (1994) s. 363 flg. / *Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave* (2004) s. 494. / Truyen (2004) s. 176.

³⁹ Truyen (2004) s. 176.

⁴⁰ *Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave* (2004) s. 494.

fremme selskapets interesser, eller om rådgivningen representerte en særfordel for de selgende aksjeeierne og derfor måtte anses som utbytte. Høyesterett forutsatte at:

”Det er lite tvilsomt at det i normalsituasjonen langt på vei er sammenfall mellom aksjeeiernes og selskapets interesser”.⁴¹

Når begrepet ”selskapets interesser” benyttes i denne avhandlingen, forutsettes det som utgangspunkt en snever tolkning av begrepet i tråd med Høyesteretts ovennevnte uttalelse. Begrepet skal derfor i det følgende forstås slik at styrets medlemmer skal ivareta selskapets aksjonærers økonomiske interesser. Dersom begrepet tillegges et annet rettslig innhold vil det bli presisert.

Styremedlemmenes plikt til å ivareta selskapets interesser og i forlengelsen av dette aksjonærenes økonomiske interesser, må ses i sammenheng med at selskapets aksjonærer utgjør selskapets øverste myndighet, generalforsamlingen, jf asl. § 5-1. Noe som også gjør at styrets medlemmer, som generalforsamlingens tillitsvalgte, både ved behandlingen av individuelle og generelle, saker kan instrueres av generalforsamlingen,⁴²

3.4 Styremedlemmets lojalitetsplikt overfor aksjeselskapet

Aksjelovens forarbeider forutsetter at styrets medlemmer er:

”... tillitsvalgte som handler for sin oppdragsgiver, det vil si selskapet. (og at) En lojalitetsplikt for styremedlemmene kan utledes av den alminnelige regel om at styret som andre oppdragstakere skal ivareta oppdragsgiverens interesser under utførelsen av oppdraget”.⁴³ (min kommentar i parentes)

Uttalelsen i lovforarbeidene viser hvordan det rettslige forholdet mellom styrets medlemmer og aksjeselskapet konstituerer en lojalitetsplikt som pålegger styrets

⁴¹ Rt-2000-2033 s. 2038.

⁴² *Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave* (2004) s. 319.

⁴³ Ot.prp.nr.23 (1996-1997) s. 71-72.

medlemmer å handle slik at de ivaretar selskapets interesser på en best mulig måte.⁴⁴
Denne tolkningen har også bred støtte i juridisk litteratur.⁴⁵

Høyesteretts avgjørelse i Rt-1973-821 er et eksempel på lojalitetsbetraktninger anvendt på et fratrudd styremedlems selskapsrettslige disposisjoner. Saken gjaldt en anke over et erstatningskrav som et fratrudd styremedlem var idømt for forsøk på å forpurre aksjeselskapets lånesøknad. På et tidspunkt hvor han hadde trukket seg fra styret i protest mot styrets politikk, sendt han et brev til selskapets bankforbindelse. Brevet var klart egnet til å gi selskapets bankforbindelse et misvisende negativt bilde av selskapets kredittverdighet, slik at selskapets lånesøknad ikke kunne bli innvilget. Høyesterett la i sin vurdering vekt på at styremedlemmet, etter selskapets vedtekter, kunne tiltre styrevervet når han ville, noe han også måtte ha gjort og forutsatte at:

”Henvendelsen var utvilsomt egnet til å gi banken et misvisende bilde av selskapets kredittverdighet. Verken hva form eller innhold angår, kan den etter min mening forsvares ut fra et ønske om å vareta selskapets interesser.”⁴⁶

Avgjørelsen må forstås slik at Høyesterett vurderer styremedlemmets handling opp mot en norm for forsvarlig ivaretagelse av selskapets interesser, for så å konkludere med at styremedlemmet har opptrådt i strid med sin lojalitetsplikt ved å sende brevet.⁴⁷ Høyesteretts henvisning til styremedlemmets manglende ivaretagelse av selskapets interesser, og den ovennevnte uttalelsen i lovens forarbeider, må forstås slik at det er en nær sammenheng mellom ”selskapets interesser” og lojalitetspliktens innhold.

⁴⁴ Aarum (1994) s. 350. / Andenæs (2006) s. 359.

⁴⁵ Aarum (1994) s. 350-51. / Bråthen (2001) s. 15. / Truyen (2004) s. 150.

⁴⁶ Rt-1973-821 s. 829.

⁴⁷ *Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave* (2004) s. 489.

4 Styremedlemmets mulige straffansvar for overtredelse av godtgjørelsesforbudet

4.1 Aksjeloven § 6-17

4.1.1 Innledende bemerkninger

Aksjelovens godtgjørelsesforbud forbyr sentrale personer i selskapets ledelse å motta godtgjørelse fra andre enn selskapet i anledning av rettshandel for selskapet, jf § 6-17.⁴⁸

Forbudet retter seg særlig mot tilfellene hvor styremedlem A i selskap B, mottar godtgjørelse i anledning sitt arbeid med en forretning for selskap B fra en tredjepart C, som kontraherer den samme forretningen med selskap B. Men kan også ses i sammenheng med at det er selskapets generalforsamling som skal fastsette styremedlemmenes godtgjørelse, og styremedlemmets lojalitetsplikt, jf asl. § 6-10. Tolkning støttes av eldre juridisk teori hvor asl. 1976 § 8-16 omtales som et direkte utslag av styremedlemmets lojalitetsplikt. Uttalelsen må også kunne legges til grunn for gjeldende asl. § 6-17.⁴⁹

4.1.2 Aksjelovens § 6-17 forhold til aksjelovens straffebud § 19-1

Aksjeloven inneholder primært rettsregler som regulerer sivilrettslige rettsforhold. Lovens kapittel 19 skiller seg derfor fra aksjelovens øvrige regler når § 19-1 knytter strafferettslige rettsfølger til brudd på aksjelovens rettsregler.

4.1.2.1 Straffbart etter flere lover

Straffebudets lovforarbeider inneholder lite informasjon om betydningen av straffebudets straffesanksjonering av handlinger i strid med aksjelovens sivilrettslige bestemmelser. Godtgjørelsesforbudets historiske utvikling viser imidlertid at handlinger i strid forbudet

⁴⁸ Jf ot.prp.nr.55 (2005-2006) pkt.12.4.

⁴⁹ Aarum (1994) side 350,351. / Bråthen (2001) s. 15.

ofte også er i strid med andre straffebud.⁵⁰ Straffebudet er derfor ofte blitt anvendt sammen med straffelovens øvrige straffebud.⁵¹

Lovforarbeidene til aksjelovens straffebud viser at lovgiver, for å gi forbudet en mer selvstendig strafferettslig betydning, ved vedtakelsen av aksjeloven 1997 økte straffebudets strafferamme fra tre måneder til ett år.⁵² Søk etter rettspraksis på Lovdata, viser at det etter den nye lovens ikrafttredelse er avsagt ca.17 dommer hvor asl. § 19-1 har vært anført som rettslig grunnlag.⁵³ Blant disse sakene er det 16 underrettsavgjørelser og en Høyesterettsavgjørelse.

Tatt i betraktning at aksjelovens straffebud straffesanksjonerer brudd på et stort antall sivilrettslige bestemmelser, så viser rettspraksis at straffebudet gjennomsnittlig ikke er anvendt som rettslig grunnlag mer enn en til to ganger i året i løpet av de siste 13 årene. En nærmere undersøkelse av avgjørelsene, viser også at straffebudet i et flertall av sakene er blitt påberopt sammen med straffelovens øvrige straffebud som straffesanksjonerer økonomisk kriminalitet.⁵⁴ Aksjelovens straffebud må derfor forstås slik at straffebudet har en lite selvstendig strafferettslig betydning og er lite brukt i strafferettslig sammenheng.

4.1.2.2 Straffebudets anvendelsesområde

Straffebudet i asl. 19-1 viderefører aksjeloven 1976 § 17-1 og straffesanksjonerer etter sin ordlyd styremedlemmer som forsettlig eller uaktsom” overtrer bestemmelser gitt i medhold” av aksjeloven, jf § 19-1(1).⁵⁵ Straffebudets anvendelsesområde er imidlertid avgrenset til brudd på handlingsnormer, jf Rt-2001-1303. Saken gjaldt et mulig straffansvar

⁵⁰ Rettsdata note. 2575 v/ Hugo P. Matre.

⁵¹ l.c.

⁵² NOU 1996:3 pkt. 11.4.

⁵³ www.lovdata.no (27.02.10)

⁵⁴ Flere av straffelovens korresponderende og delvis overlappende straffebud vil bli behandlet under avhandlingens pkt. 4.flg

⁵⁵ Rettsdata note. 2579 v/ Hugo P. Matre.

for en revisor etter 1976 aksjelovens § 17-1(3), som tilsvarer asl. § 19-1(1), og Høyesteretts vurderingstema var om daværende asl. § 2-9(3) ledd 2.punktum inneholdt en ”handlingsnorm”.⁵⁶

Avgjørelse kan ses i sammenheng med forarbeidene hvor det er forutsatt at straffebudet er ment å sanksjonere handlinger i strid med styrets forvaltning og tilsynsansvar.⁵⁷

Godtgjørelsesforbudets karakter av negativ handlingsnorm og styremedlemmets forvaltnings- og tilsynsansvar, taler for at handlinger i strid med forbudet kan sanksjoneres med hjemmel i aksjelovens straffebud, jf § 19-1(1).

4.1.3 Avgrensninger

Fremstillingen avgrenses til en redegjørelse for aksjelovens godtgjørelsesforbud, jf asl. § 6-17 jf § 19-1. Videre er det kun godtgjørelsesforbudets første ledd som vil bli behandlet.

Forbudets øvrige innhold blir kun behandlet dersom det er nødvendig for å sikre en helhetlig fremstilling av forbudets første ledd. Avgrensningen gjøres i sammenheng med at det hovedsakelig er forbudets første ledd som pålegger styrets medlemmer strafferettslige begrensninger.⁵⁸

4.1.4 Den videre fremstillingen av asl. § 6-17 jf § 19-1

I den videre fremstillingen vil godtgjørelsesforbudets personelle avgrensning behandles under avhandlingens punkt 4.2.1, forbudets objektive gjerningsbeskrivelse under punkt 4.2.2 og asl. § 19-1 objektive og subjektive straffbarhetsvilkår under punkt 4.3 flg.

⁵⁶ Rt-2001-1303 s. 1306.

⁵⁷ Ot.prp.nr.36 (1993-1994) s. 253.

⁵⁸ Saml. Avhandlingens tema, pkt. 1.1.

4.2 Aksjeloven § 6-17

4.2.1 Hvem omfattes av godtgjørelsesforbudet?

Godtgjørelsesforbudets 1.ledd forutsetter etter sin ordlyd at styremedlemmer som tar imot forbudte godtgjørelser kan sanksjoneres. Forbudets personelle anvendelsesområde utvides imidlertid i forbudets 2.ledd som legger til grunn at ytelse styremedlemmet ikke kan motta, heller ikke kan mottas av styremedlemmets ”nærstående”. Hvem som er styremedlemmets ”nærstående” følger av aksjelovens legaldefinisjon, jf asl § 1-5. Blant annet omfattes styremedlemmets ektefelle, barn og ”selskap der vedkommende selv ... har en slik bestemmende innflytelse som nevnt i § 1-3 annet ledd”, av aksjelovens nærstående-begrep.

4.2.2 Hva er godtgjørelse i aksjeloven § 6-17?

Aksjelovens godtgjørelsesforbud forbyr styrets medlemmer å motta ”godtgjørelse” i strid med forbudet og favner etter sin ordlyd vidt. Verken aksjeloven eller lovens forarbeider inneholder en utømmende definisjon av godtgjørelsesbegrepet. Forarbeidene fremhever imidlertid ”returkommisjon, smøring mv” som eksempler på forbudte godtgjørelser.⁵⁹

At godtgjørelsesbegrepet er vidtfavnende underbygges av en enstemmig juridisk teori, hvor tolkningene av begrepets rettslige rekkevidde varierer noe. En mulig tolkning er at begrepet omfatter alt som innebærer en overføring av økonomisk verdi uavhengig av ytelsens form og antall ganger den ytes.⁶⁰ En annen mulig tolkning er at begrepet omfatter ”enhver form for berikelse” og at det ikke kan innfortolkes et krav til omsettelighet. Denne tolkningen forutsetter at ”alt fra kontant betaling til gaveelementer, opsjoner og naturaliatjenester eller annet” omfattes av forbudets godtgjørelsesbegrep.⁶¹

⁵⁹ Jf ot.prp.nr.55 (2005-2006) pkt. 12.4. / Med returkommisjon forstås del delen av en godtgjørelse som selskapets medkontrahent, refunderer styremedlemmet for å ha fått kontrakten i stand. Denne typen disposisjoner vil ofte være til skade for fullmaktsgiveren, selskapet. Jf Gulbrandsen (1980) s.170.

⁶⁰ Bråthen (2001) s. 19. / Rettsdata note.1088 v/T. Bråthen.

⁶¹ Mathisen (2003) s. 349.

Den mest vidtfaavnende tolkningen av godtgjørelsesbegrepet skiller seg fra den noe snevrere tolkningen nr den blant annet omfatter medlemskap i lukkede ”gutteklubber” og andre ikke økonomiske ytelser.

Godtgjørelsesforbudets formål om å sikre at styremedlemmet arbeider med selskapets interesser for øye, og uttalelsen i lovforarbeidene om at forbudet skal forhindre ”returkommisjon, smøring mv”, taler for å tolke begrepet vidt slik at også ytelser av ikke-økonomisk art omfattes av begrepet.⁶²

4.2.2.1 Små ytelser gitt ved representasjon

Det er blitt hevdet at ”mindre ytelser som bærer preg av representasjon faller utenfor” aksjelovens godtgjørelsesbegrep.⁶³ Dersom denne typen ytelser skal unntas, innebærer det at blant annet middager styremedlemmet pspanderes av en medkontrahent i anledning en presentasjon, faller utenfor aksjelovens godtgjørelsesbegrep, jf asl. § 6-17.

At det skal gjøres unntak for små ytelser gitt ved representasjon har formodningen for seg og kan ses som et kompromiss mellom kryssende hensyn. På den ene siden står hensynet til å forhindre illojal opptreden og interessekonflikter og på den andre siden hensynet til et velfungerende og effektivt forretningsliv. I praksis ville det påført forretningslivet, som er avhengig av at menneskelige relasjoner opprettholdes, en urimelig stor begrensning om enhver påskjønnelse et styremedlem mottar fra en forretningsforbindelse, skulle karakteriseres som en forbudt godtgjørelse.

⁶² Mathisen (2003) s. 349./ Ot.prp.nr.55 (2005-2006) pkt. 12.4.

⁶³ Bråthen (2001) s. 20. / Mathisen (2003) s. 349.

4.2.2.2 Et objektivt godtgjørelsesbegrep?

Spørsmålet om aksjelovens godtgjørelsesbegrep er objektivt, er blitt drøftet i anledning den sivilrettslige fremstillingen av forbudet. Det vil også her knyttes noen bemerkninger til spørsmålet, jf asl. § 6-17(1).⁶⁴

Et rent objektivt godtgjørelsesbegrep kan i praksis forenkle rettsanvenderens bruk av godtgjørelsesforbudet, ved å gjøre det unødvendig å ta hensyn til hvordan styremedlemmet selv karakteriserer godtgjørelsen. På den andre siden kan det anføres, mot et objektivt godtgjørelsesbegrep, at det i praksis kan vanskeliggjøre driften av selskapet om enhver ytelse styremedlemmet mottar, må underlegges en vurdering av om den objektivt sett utgjør en "godtgjørelse" i strid med forbudet. Hensynet til et effektivt og fungerende omsetningsliv taler derfor for at det må foretas en helhetsvurdering hvor en kombinasjon av subjektive og objektive elementer er avgjørende. Dette samsvarer med uttalelser i teorien om at styremedlemmets subjektive oppfatning må tillegges en sentral, men ikke avgjørende betydning når ytelsens karakter vurderes.⁶⁵

I forlengelsen av avhandlingens strafferettslige fremstilling kan det knyttes noen ytterligere strafferettslige bemerkninger til spørsmålet om et rent objektivt godtgjørelsesbegrep. Spørsmålet om et objektivt godtgjørelsesbegrep kan i strafferettslig sammenheng ses i sammenheng med Rt-2005-833. Sakens vurderingstema var om lovgiver kunne bestemme at subjektive forhold ikke skulle være relevante ved vurderingen av ytelsens karakter, godtgjørelsesbegrepet ville i så fall innebære et objektivt straffansvar. Høyesterett behandlet saken i plenum og kom under dissens (15-2) til at:

"Det ligger i det jeg har uttalt, at for å oppfylle uskyldspresumsjonen i EMK må loven tolkes slik at den gir plass for en aktsomhetsvurdering."⁶⁶

⁶⁴ Bråthen (2001) s. 20.

⁶⁵ I.c. / Mathisen (2003) s. 349.

⁶⁶ Rt-2005-833 premiss (88).

Avgjørelsen må forstås slik at et rent objektivt straffebud vil være i strid med uskyldspresumpsjonen i EMK art. 6(2). Det kan derfor heller ikke i en strafferettslig sammenheng, gjøres unntak fra strafferettens skyldkrav ved å legge godtgjørelsesforbudets godtgjørelsesbegrep til grunn som et rent objektivt straffbarhetsvilkår. Hvilke krav som kan stilles til styremedlemmets aktsomhet, vil primært kunne utledes av asl. § 19-1.⁶⁷

4.2.3 Godtgjørelse fra hvem?

Aksjelovens godtgjørelsesforbud forutsetter at selskapets styremedlemmer i anledning rettshandel for selskapet, ikke kan motta godtgjørelse "fra andre enn selskapet".

Forbudet kan forstås slik at det "utelukker" en større krets av mulig konkurrerende interesser og på den måten søker å gjøre forvaltningen av selskapet uavhengig av utenforstående interesser. Ethvert rettssubjekt som utgjør en tredjepart i forhold til selskapet, vil derfor kunne være omfattet av forbudet. Forbudets vidtfavnende karakter underbygges av styremedlemmets lojalitets- og ivaretakelsesplikt, noe som taler for å tolke forbudet vidt slik at ethvert rettssubjekt som kan tenkes å ha en annen interesse enn selskapsinteressen, omfattes av forbudet.⁶⁸ Tolkningen underbygges ytterligere av at det i juridisk teori er presisert at forbudet omfatter selskapets medkontrahenter og andre tredjeparter som selskapets egne kreditorer, aksjonærer, styremedlemmer, osv.⁶⁹

Godtgjørelsesforbudet må forstås slik at et sentralt siktemål er å forby enhver form for godtgjørelse fra andre tredjeparter som kan ha intensjoner om å forhindre, fordyre, skade eller på annen måte svekke styremedlemmets ivaretakelse av selskapets interesser. Enhver godtgjørelse som tilgodeser andre interesser enn selskapets, vil derfor være i strid med forbudet, uavhengig av hvem som yter den, jf asl. § 6-17(1)1. punktum.

⁶⁷ Saml. Fremstillingen av asl.19-1 skyldkrav under avhandlingens pkt.4.1.2.2.

⁶⁸ Mathisen (2003) s. 350.

⁶⁹ Andenæs (2006) s. 365.

4.2.3.1 Godtgjørelse utbetalt fra aksjeselskapet selv

Godtgjørelsesforbudets anvendelsesområde utvides ved at også "... godtgjørelse som en medkontrahent eller hans eller hennes representant har betinget seg hos selskapet...", kan være omfattet, jf asl. § 6-17(1)2. punktum.

Ordlyden taler for at også godtgjørelser selskapet yter egne styremedlemmer, kan være i strid med forbudet dersom ytelsen gis på "feil premisser". Med feil premisser forstås tilfellene hvor selskapet utbetaler godtgjørelse til egne styremedlemmer, som følge av en tredeparts påvirkning og ikke på vegne av generalforsamlingen. En godtgjørelse selskapet utbetaler til et av selskapets egne styremedlemmer, som følge av at en medkontrahent har betinget seg utbetalingen for å gjennomføre en forretning med selskapet, er derfor også omfattet av forbudet. Til tross for at styremedlemmets godtgjørelse i disse tilfellene kommer fra styremedlemmets "eget" selskap, kan den være like straffverdig som et direkte brudd på aksjelovens godtgjørelsesforbud.

4.2.4 Når er godtgjørelsen straffbar etter aksjeloven?

Ifølge lovens ordlyd rammer godtgjørelsesforbudet bare godtgjørelse mottatt "i anledning av rettshandel" for selskapet. I det følgende står det sentralt å redegjøre for når en godtgjørelse styremedlemmet mottar, er mottatt i anledning av rettshandel for selskapet, jf asl. § 6-17 jf § 19-1.

4.2.4.1 Godtgjørelse mottatt "i anledning av rettshandel for selskapet"

Godtgjørelsesforbudets krav om at godtgjørelsen må være mottatt "i anledning av rettshandel for selskapet", gjør det nødvendig å vurdere forbudets rettshandelsbegrep, forbudets tilknytningskrav og på hvilket tidspunkt godtgjørelsen skal anses "mottatt" av styremedlemmet.⁷⁰

⁷⁰ Se pkt. 4.2.4.1.1, 4.2.4.1.2 og 4.2.4.1.4.

4.2.4.1.1 Rettshandelsbegrepet

Rekkevidden av rettshandelsbegrepet var omdiskutert under ordlyden som asl. § 6-17 fikk ved aksjeloven av 1997. Allerede da ble det hevdet at forbudet kun kommer til anvendelse når styremedlemmet handler i egenskap av sitt styrverv.⁷¹ Ikke alle var imidlertid enig i denne tolkningen.⁷² Ved endringslov nr. 88/2006 ble ordlyden i asl. § 6-17 (1) derfor endret for å innskrenke forbudets rettslige virkeområde.⁷³ Forbudet retter seg ikke lenger generelt mot inngåelser av ”avtale” på vegne av selskapet, men mot godtgjørelse mottatt i anledning ”rettshandel for selskapet”.

I forarbeidene til endringsloven fremheves det at 1976 lovens godtgjørelsesforbud opprinnelig skulle ramme godtgjørelse til styrets medlemmer fra andre ved inngåelsen av ”enkeltstående avtaler med utenforstående”.⁷⁴ Uttalelse må ses i sammenheng med at forbudets formål siden vedtakelsen har vært transaksjonsrelatert og primært rammet vederlag for enkeltstående rettshandler.⁷⁵ Videre har det sammenheng med at den opprinnelige ordlyden i aksjeloven 1997 § 6-17 skulle markere at ”... bestemmelsen også gjelder andre oppgaver enn de som er knyttet til avtaleinngåelser og andre rettslige disposisjoner i snever forstand”.⁷⁶

Sett i lys av godtgjørelsesforbudets historikk, forarbeider og formål må forbudets rettshandelsbegrep forstås slik at forbudet regulerer selskapets ”forretninger” med tredjemann. Med selskapets ”forretninger” forstås tilfellene hvor selskapets styremedlemmer opptrer på selskapets vegne i kraft av sitt styreverv, enten ved stemmegivning eller i direkte forhandlinger med en tredjepart. Tolkningen samsvarer med uttalelser i aksjelovens forarbeider om at aksjeloven 1997 ble endret for at forbudet ikke

⁷¹ Bråthen (2001) s. 20-21.

⁷² *Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave* (2004) s. 515-16.

⁷³ Jf Ot.prp.nr.55(2005-2006) s. 73.

⁷⁴ Ot.prp.nr.55(2005-2006) s. 73.

⁷⁵ Pettersen (2001) s. 33.

⁷⁶ NOU 1996:3 s. 139.

skulle ramme godtgjørelse i konsernforhold.⁷⁷ Rettshandelsbegrepet må derfor forstås slik at det avgrenser forbudets anvendelsesområde til kjøp, salg og andre forretningsmessige disposisjoner besluttet av styrets medlemmer på selskapets vegne.

4.2.4.1.2 Tilknyningskravet

Forbudet forutsetter at godtgjørelsen som styremedlemmet mottar, må være ”mottatt i anledning” av rettshandel for selskapet. Dette må forstås slik at forbudet forutsetter en tilknytning mellom styremedlemmets styreverv og godtgjørelsen.

Et lignende tilknytningskriterium ble innfortolket i den opprinnelige ordlyden til aksjelovens 1997.⁷⁸ Hensynet til en forsvarlig ivaretagelse av selskapets interesser og styremedlemmets lojalitetsplikt, taler for å innfortolke et lignende tilknytningskrav i den någjeldende bestemmelsen. Spørsmålet er derfor når det foreligger tilstrekkelig tilknytning mellom godtgjørelsen som styremedlemmet mottar, og styremedlemmets styreverv.

På den ene siden taler hensynet til en forsvarlig forvaltning av selskapets interesser for at terskelen for å konstatere tilknytning mellom godtgjørelsen og styrevervet ikke bør legges for høyt. På den andre siden må hensynet til et velfungerende forretningsliv forstås slik at terskelen for å konstatere tilknytning ikke bør legges så lavt at forbudet skaper en uhåndterlig hindring for de selskapsrettslige aktørene.

Aksjeloven 1997 opprinnelige ordlyd ble forstått slik at forbudets tilknytningsvurdering måtte bero på en konkret vurdering.⁷⁹ Dette bør også legges til grunn i forhold til asl. 1997 § 6-17(1). Forarbeidene presiserer imidlertid at forbudet kommer til anvendelse dersom det er ”gode grunner til å reise spørsmål om vedkommende er mer motivert av personlige

⁷⁷ Ot.prp.nr.55 (2005-2006) s. 73.

⁷⁸ Bråthen (2001) s. 21.

⁷⁹ l.c.

interesser enn selskapets interesser”.⁸⁰ Forarbeidene må forstås slik at det er sammenhengen mellom godtgjørelsen og styremedlemmets styreverv, som står sentralt ved tilknytningsvurderingen. Høyesteretts avgjørelse i Rt-1995-1536 støtter denne tolkningen. Saken gjaldt et styremedlem og daglig leder i et eiendomsselskap, som i anledning et større eiendomssalg, mottok et vederlag på 189.000,- kroner. Vederlaget var et honorar styremedlemmet mottok for å ha satt kjøperen, som var avhengig av og lånefinansiere kjøpet, i kontakt med den banken som senere finansierte kjøpet. Høyesterett uttalte her at:

”I den stillingen domfelte hadde, var han forpliktet til å vise lojalitet overfor --- AS' interesse og vareta selskapets tarv. I lojalitetsplikten lå blant annet at transaksjoner som domfelte med fortjeneste kunne foreta i tilknytning til selskapets eiendomssalg, ikke rettmessig kunne foretas til hans egen fordel. Aksjeloven § 8-16 annet ledd sammenholdt med fjerde ledd er et uttrykk for dette.”⁸¹ Men det samme følger etter min mening direkte av straffeloven § 275, som selvstendig hjemler en plikt til å vareta arbeids- eller oppdragsgiverens tarv

Uttalelsen viser hvordan Høyesterett vurderer tilknytningen mellom domfeltes stilling og vederlaget, for så å legge avgjørende vekt på sammenhengen mellom vederlaget og domfeltes stilling som styremedlem og daglig leder i det selskapet som solgte leilighetene. Avgjørelsens rettkildemessig betydning er imidlertid redusert som følge av at det ikke var aksjelovens godtgjørelsesforbud som var avgjørende for domsresultatet, men straffelovens utroskapsforbud, jf strl § 275. Også eldre rettspraksis viser hvordan sammenhengen mellom mottakerens stilling og godtgjørelsen har sentral betydning ved tilknytningsvurderingen. Rt-1923-630 gjaldt en disponent i et hvalfangstselskap som hadde beregnet seg kommisjoner i anledning av sitt arbeid. Høyesterett anså ham uberettiget og uttalte at:

”det væsentlige ved forholdet må være, hvorvidt kommissionerne hithører fra forretninger, som firmaet har avsluttet, medens indehaverne var disponenter for selskapet”.⁸²

⁸⁰ Ot.prp.nr.55 (2005-2006) s. 74.

⁸¹ Rt-1995-1536 s. 1538.

⁸² Rt-1923-630 s. 634. / Bråthen (2001) s. 17.

Avgjørelsen viser hvordan Høyesterett, med hjemmel i skipsaksjeloven av 1916 § 56, konkret vurderte sammenhengen mellom ytelsen og mottakerens stilling. Selv om avgjørelsen ikke direkte gjelder et styremedlem som mottar godtgjørelse i anledning sitt styreverv, viser avgjørelsen at det er lang tradisjon for å sanksjonere sammenblandingstilfellene.

Under den opprinnelige ordlyden i aksjeloven 1997 ble det antatt at godtgjørelsen styremedlemmet mottar ikke nødvendigvis må være tilknyttet en motytelse, og at rene parallellinvesteringer i utgangspunktet ikke ville være omfattet av forbudet.⁸³ I forhold til parallellinvesteringer ble det imidlertid presisert at unntak kunne tenkes dersom styremedlemmet utnyttet sitt styreverv til selv å gjøre lønnsomme parallellinvesteringer.⁸⁴ Et typisk eksempel kan være hvor styremedlemmet stemmer for at selskapet skal inngå en forretningsavtale utelukkende fordi avtalen vil høyne verdien av hans egne investeringer. Snderingen mellom lovlige og forbudte parallellinvesteringer illustrerer hvordan tilknytningsvurderingen også under den opprinnelige ordlyden, berodde på en konkret vurdering av om det var fare for at styremedlemmet var mer motivert av personlige interesser enn selskapets interesser.

Når det skal vurderes om godtgjørelsen har tilstrekkelig grad av tilknytning til styrevervet, har det trolig mindre betydning om styremedlemmet mottar godtgjørelsen under eller etter endt funksjonstid, jf asl. § 6-6. Antagelig kan også godtgjørelse som styremedlemmet mottar før han tiltrer styrevervet, være omfattet av forbudet dersom tilknytningen mellom styrevervet og godtgjørelsen er tilstrekkelig. Dette må imidlertid vurderes konkret.

4.2.4.1.3 Mottakelseskriteriet

Godtgjørelsesforbudet forutsetter at styremedlemmet må ha ”tatt imot” en forbudt godtgjørelse for å kunne straffes.

⁸³ Bråthen (2001) s. 21.

⁸⁴ I.c.

I forlengelsen av at forsøk ikke er gjort straffbart etter asl. § 6-17 og at brudd på asl. § 19-1 er en forseelse, kan ikke forsøk på å motta en ulovlig godtgjørelse straffesanksjonerer.⁸⁵ Avgjørende for straffbarheten er derfor om styremedlemmet har fullbyrdet forseelsen ved å ha ”tatt imot” godtgjørelsen. Mottagelseskriteriet kan forstås slik at godtgjørelsen først er ”tatt imot” når styremedlemmet er gitt faktisk og rettslig råderett over gjenstanden. Tolkning gir grunnlag for å reise spørsmål om en gjenstand kan være ”tatt imot” når det kun er stiftet et avtalerettslig krav på godtgjørelsen?

Effektivitetshensyn taler på den ene siden for å tolke forbudets ordlyd utvidende slik at også avtalte, men enda ikke mottatte godtgjørelser, omfattes av forbudet. En utvidende tolkning kan imidlertid være i strid med det strafferettslige legalitetsprinsippet som begrenser adgangen til å fravike lovens ordlyd, jf grl. § 96 og EMK. Art. 7.⁸⁶

Selv om løsningen ikke er endelig avklart, har det derfor formodningen for seg at mottakelseskriteriet ikke kan tolkes utvidende. Styremedlemmet må derfor trolig ha fått både den faktiske og den rettslige råderetten over godtgjørelsen, før forbudets krav om at godtgjørelsen må være ”tatt imot” er oppfylt, jf asl § 6-17 jf § 19-1.

4.3 Avhandlingens videre fremstilling

I den videre fremstillingen vil det bli redegjort for styremedlemmets mulige straffansvar etter straffelovens korrupsjonsforbud under punkt 5, og for et mulig straffansvar for styrets medlemmer med hjemmel i straffelovens bedrageri- og underslagsforbud, under punkt 6. Avhandlingen avsluttes med en konklusjon på oppgavens første hovedspørsmål, og en vurdering av om godtgjørelsesforbudet er et unødvendig straffebed, under punkt 7.

⁸⁵ Jf strl. § 49.2 ledd.

⁸⁶ Helgesen (2000) s. 127.

5 Styremedlemmets mulige straffansvar for overtredelse av korrupsjonsforbudet

5.1 Innledende bemerkninger

5.1.1 Korrupsjonsforbudet i straffeloven § 276a

Korrupsjonsforbudet innebærer at godtgjørelse som styrets medlemmer mottar i anledning rettshandel for aksjeselskapet, kan straffes, jf strl. § 276a.

Korrupsjonsbegrepets innhold defineres verken i forbudets ordlyd eller forarbeider. Forarbeidene presiserer imidlertid at korrupsjon forutsetter en samhandling som partene ofte kan bebreides for, og at korrupsjonshandlingen ofte består i ”smøring og bestikkelser”.⁸⁷ Forbudets anvendelsesområde har således flere likhetstrekk med aksjelovens godtgjørelsesforbud, jf asl. § 6-17 jf § 19-1.

5.1.1.1 Europarådets strafferettslige konvensjon

Korrupsjonsforbudet ble vedtatt 4. juli 2003 og har en nær sammenheng med Norges vedtakelse av Europarådets korrupsjonskonvensjon av 27. januar 1999.⁸⁸ Et sentralt formål med vedtakelsen av forbudet var å regulere straffbar korrupsjon i en ny og generell straffebestemmelse.⁸⁹ Vedtakelsen av forbudet avløste og samlet derfor straffelovens tidligere mer spredte korrupsjonsstraffebud både i privat og offentlig sektor.⁹⁰

5.1.2 Korrupsjonsforbudets forhold til straffelovens utroskapsforbud

Den nære sammenhengen mellom forbudet mot utroskap i strl. § 275 og korrupsjonsforbudet skyldes at korrupsjonshandlinger tidligere ofte ble straffesanksjonert

⁸⁷ NOU 2002:22 s. 30.

⁸⁸ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 5.

⁸⁹ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 53.

⁹⁰ NOU 2002:22 s.33.

med hjemmel i straffelovens utroskapsforbud.⁹¹ Ved vedtakelsen av korrupsjonsforbudet fikk utroskapsforbudet imidlertid et nytt tredje ledd, som presiserer at forbudet ikke kan påberopes i konkurrens med korrupsjonsforbudet, jf strl. § 275 tredje ledd.

Korrupsjonsforbudets ”overtakelse” av utroskapsforbudets posisjon som rettslig grunnlag for å straffesanksjonere korrupsjonshandlinger, gjør at fremstillingen avgrenses mot en ytterligere redegjørelse for straffelovens utroskapsforbud. Den nære sammenhengen mellom straffebudene innebærer imidlertid at rettskilder, fra tiden før vedtakelsen av korrupsjonsforbudet, kan ha rettskildemessig relevans ved en redegjørelse for forbudets forhold til aksjelovens godtgjørelsesforbud, jf § 6-17 jf § 19-1.

5.1.3 Korrupsjonsforbudets forhold til styremedlemmets lojalitetsplikt

Korrupsjonsforbudets forarbeider beskriver korrupsjonshandlingen som en handling som kjennetegnes av svikaktig og illojal opptreden.⁹² Beskrivelsen samsvarer med Europarådets begrunnelse for å kriminalisere korrupsjon.⁹³ Her vektlegges det blant annet at korrupsjon ”underminerer verdier som tillit, tiltro og lojalitet” og fremheves at lojalitet er nødvendig for å opprettholde og utvikle sosiale og økonomiske relasjoner.⁹⁴

Lovforarbeidenes beskrivelse av korrupsjonshandlingen, viser at straffelovens korrupsjonsforbud har flere likhetstrekk med aksjelovens godtgjørelsesforbud. Samtidig må korrupsjonsforbudet kunne forstås slik at det også straffesanksjonerer brudd på styremedlemmets ulovfestede lojalitetsplikt. Avgjørelsen i Rt-1990-607 underbygger også at korrupsjonsforbudet er et utslag av styremedlemmets ulovfestede lojalitetsplikt. Saken gjaldt en administrerende direktør som, sammen med selskapets systemsjef, sa opp sin stilling for å starte konkurrerende virksomhet. Høyesterett presiserte at:

⁹¹ NOU 2002:22. s.26

⁹² Nou 2002:22. s. 30.

⁹³ Nou 2002:22 s. 17.

⁹⁴ l.c.

”Det foreligger en alminnelig og ulovfestet lojalitets- og troskapsplikt i ansettelsesforhold (og at). Straffelovens § 275 og § 276 må ses som utslag av dette prinsipp”.⁹⁵ (min innsetting)

Uttalelsen viser at utroskapsforbudet er et utslag av styremedlemmets ulovfestede lojalitetsplikt, men kan også være rettskildemessig relevant ved en redegjørelse for korrupsjonsforbudets forhold til aksjelovens godtgjørelsesforbud. Dette som følge av at korrupsjonsforbudet, har ”overtatt” og utvidet utroskapsforbudets tidligere virkeområde, hva gjelder korrupsjonshandlinger.⁹⁶ Avgjørelsens rettskildemessige betydning er imidlertid redusert sammenlignet med om den hadde omhandlet korrupsjonsforbudet direkte.

5.1.3.1 Passiv korrupsjon i privat sektor

Korrupsjonsforbudets generelle karakter medfører at forbudet omfatter flere typer korrupsjon. Sentralt i den videre fremstillingen av forbudets forhold til aksjelovens godtgjørelsesforbud står korrupsjon i privat sektor, herunder passiv korrupsjon, jf strl. § 276a litra a.⁹⁷

Med passiv korrupsjon forstås tilfellene hvor et eller flere av styrets medlemmer ”krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel”, i anledning av sitt styreverv. Passiv korrupsjon skiller seg således fra aktiv korrupsjon ved at mottakeren ”mottar” en utilbørlig fordel istedenfor å ”gi eller tilby” en slik fordel. Passiv korrupsjon må derfor forstås slik at begrepet både omfatter tilfellene hvor styremedlemmet mottar smøring og andre former for godtgjørelse i anledning av sitt styreverv.

⁹⁵ Rt-1990-607 s. 614.

⁹⁶ Saml. Fremstillingen av bedrageriforbudets forhold til utroskapsforbudet under pkt. 5.1.2.

⁹⁷ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 53.

5.1.4 Avgrensninger

Fremstillingen av straffelovens korrupsjonsforbud avgrenses til en redegjørelse for forbudets sanksjonering av passiv korrupsjon i private forhold og forbudets handlingsalternativer ”mottar eller aksepterer”, jf strl. § 276a litra a. Avgrensningen gjøres fordi den er denne typen korrupsjon og disse handlingsalternativene, som har størst likhetstrekk med godtgjørelsesforbudets gjerningsbeskrivelse, jf asl. § 6-17 jf § 19-1. Personelt avgrenses fremstillingen til selskapets styremedlemmers straffansvar. Korrupsjon i offentlige forhold, aktiv korrupsjon, forsøk på korrupsjon og grov korrupsjon faller utenfor avhandlingens tema og vil ikke bli behandlet.

5.1.5 Den videre fremstillingen av strl. § 276a litra a

I den videre fremstillingen behandles korrupsjonsforbudets objektive straffbarhetsvilkår under avhandlingens punkt 5.2.1 flg. og forbudets subjektive straffbarhetsvilkår under punkt 5.2.4. Straffbarhetsvilkårenes forhold til aksjelovens godtgjørelsesforbud vil bli løpende kommentert. Fremstillingen avsluttes med en delkonklusjon under punkt 5.2.6.

5.2 Strfl § 276a

5.2.1 Hvem omfattes av korrupsjonsforbudet?

Korrupsjonsforbudet straffesanksjonerer ”den som for seg selv eller andre” mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i ”anledning av ... stilling, verv eller oppdrag”, jf strl. § 276a 1.ledd litra a.

Ordlyden er vidtfavnende og kan forstås slik at forbudet både omfatter tilfellene hvor styremedlemmet selv mottar fordelene, og hvor fordelene, for å omgå forbudet, tildeles ”noen andre”.⁹⁸ Tolkningen støttes av forarbeidene som forutsetter at fordelene kan være omfattet av forbudet selv når mottakeren er en veldedig organisasjon, og av omgåelseshensyn som

⁹⁸ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 53-54.

underbygger forståelsen av at det ikke skal tillegges en for stor betydning om fordelene mottas som en gave, eller på vegne av et av styrets medlemmer.⁹⁹

5.2.1.1 Korrupsjonsforbudet og aksjelovens godtgjørelsesforbud

I likhet med aksjelovens godtgjørelsesforbud straffesanksjonerer korrupsjonsforbudet selskapets styremedlemmer. Forbudets regulering av hvem som kan motta ytelsen er imidlertid mer vidtfaende enn godtgjørelsesforbudet når forbudet også omfatter ytelser mottatt av "andre enn" styremedlemmet. Til sammenligning er godtgjørelsesforbudet avgrenset slik at det kun omfatter ytelser styremedlemmets "nærstående" mottar i strid med forbudet.

5.2.2 Når kommer straffelovens § 276a litra a til anvendelse?

Korrupsjonsforbudet kommer, etter sin ordlyd, til anvendelse når et av selskapets styremedlemmer "... mottar eller aksepterer et tilbud" om en ytelse "i anledning av" sitt styreverv, og må forstås slik at forbudet forutsetter to separate vurderinger.¹⁰⁰ For det første må det vurderes når fordelene som styremedlemmet mottar er "mottatt eller tilbudet akseptert", og for det andre må det vurderes når styremedlemmet har mottatt fordelene "i anledning" sitt styreverv.

I det følgende vil det bli vurdert når fordelene er mottatt eller tilbudet om en fordel akseptert under avhandlingens punkt 5.2.2.1, og når fordelene er mottatt "i anledning" styremedlemmets styreverv under punkt 5.2.2.2.

⁹⁹ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55.

¹⁰⁰ Fremstillingen er avgrenset mot handlingsalternativet: "krever", jf avgrensningen i pkt. 5.1.3.

5.2.2.1 "Mottar eller aksepterer et tilbud"

Korrupsjonsforbudets krav om at styremedlemmer enten må ha mottatt eller akseptert et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning sitt styreverv, må etter en ordlydsfortolkning kunne forstås slik at det ikke er et krav at selskapet har lidt tap for å kunne konstatere fullbyrdet korrupsjonsforbrytelse. Handlingsalternativene "mottar eller aksepterer", må også kunne forstås som avgjørende skjæringstidspunkter som kodifiserer tidspunktet for den straffbare korrupsjonsforbrytelsen, jf strl. § 276a litra a.

5.2.2.1.1 "Mottar"

Korrupsjonsforbudets første handlingsalternativ "mottar", kan forstås slik at straffbarhetsvilkåret er overtrådt når styremedlemmet får den faktiske eller rettslige råderetten over fordelene.

En så streng ordlydsfortolkning kan imidlertid slå urimelig hardt ut overfor styremedlemmer som "mottar" en fordel uten å være klar over giverens intensjon, eller som ønsker å bruke noen timer på å tenke seg om før de beskylder en samarbeidspartner for korrupsjon. Lovforarbeidene viser at lovgiver har tatt høyde for en slik "betenkingstid" når det i forarbeidene presiseres at mottakeren av fordelene bør gis noe til å områ seg før straffbarhetsvilkåret anses overtrådt.¹⁰¹ Hensynet til straffebudets effektivitet og omgåelsesbetraktninger taler imidlertid for at et styremedlem som mottar en fordel og frykter korrupsjon, raskt bør gjøre fordelene kjent for å unngå å bli mistenkt for korrupsjon.

5.2.2.1.2 "Aksepterer et tilbud"

Andre handlingsalternativ forutsetter at et eller flere av styrets medlemmer må "akseptere et tilbud" om en fordel. Handlingsalternativet kan forstås slik at forbudet ikke bare omfatter fordeler styremedlemmet mottar direkte, men også fremtidige ytelser. Tolkningen støttes av

¹⁰¹ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 57.

forarbeidene hvor det forutsettes at også et styremedlem som aksepterer et tilbud om en fremtidig fordel, for eksempel en stilling hos en av selskapets leverandører, kan straffes for korrupsjon.¹⁰²

5.2.2.1.3 Handlingsalternativene og aksjelovens godtgjørelsesforbud

Korrupsjonsforbudets handlingsalternativer og godtgjørelsesforbudets gjerningsbeskrivelse, har et felles utgangspunkt ettersom begge forbudene forutsetter at styremedlemmet mottar en forbudt ytelse, og at forbudets straffbarhetsvilkår som utgangspunkt er oppfylt når ytelsen er mottatt.

Forbudenes felles utgangspunkt må imidlertid modifieres noe når korrupsjonsforbudet gjør unntak fra forbudenes felles utgangspunkt og utsetter tidspunktet for fullbyrdet forbrytelse, ved å gi styremedlemmet anledning til å varsle om fordeler han har mottatt i strid med forbudet. Forbudets objektive gjerningsbeskrivelse skiller seg også fra godtgjørelsesforbudets gjerningsbeskrivelse når forbudet åpner for å konstatere straffansvar for styremedlemmer som har akseptert å motta en fremtidig fordel, men som enda ikke har mottatt fordelen.

Korrupsjonsforbudets sanksjonering av inngåtte, men ikke fullbyrdede avtaler, medfører at forbudets gjerningsbeskrivelse er mer vidtfavnende enn aksjelovens godtgjørelsesforbud, som kun omfatter fordeler styremedlemmet faktisk har mottatt.

5.2.2.2 "I anledning av" stilling, verv eller oppdrag selskapet

Korrupsjonsforbudets gjerningsbeskrivelse avgrensere videre straffebudets virkeområde slik at forbudet kun sanksjonerer fordeler styremedlemmet mottar "i anledning" av stilling, verv eller oppdrag selskapet.

¹⁰² l.c.

Ordlyden må forstås slik at korrupsjonsforbudet forutsetter en grad av tilknytning mellom fordelen som styremedlemmet mottar, og styremedlemmets verv. Innfortolkningen av et tilknytningskrav i vurderingen av om fordelen som styremedlemmet mottar, omfattes av forbudet, underbygges av uttalelser i forarbeidene som presiserer at det kan innfortolkes et krav om ”sammenheng mellom fordelen og ... vervet”.¹⁰³ Tilknytningskravets innhold presiseres når det i forarbeidene forutsettes at det ikke er nødvendig med en påviselig motytelse for at kravet skal være oppfylt.¹⁰⁴

Korrupsjonsforbudets virkeområde utvides ytterligere når det i forarbeidene presiseres at fordeler som styremedlemmet mottar i strid med forbudet, også kan være omfattet av forbudet når styremedlemmet ikke kunne handlet annerledes.¹⁰⁵ I følge forarbeidene vil imidlertid mangelen på handlingsalternativer normalt ha betydning ved utilbørighetsvurderingen.¹⁰⁶ Forbudte fordeler styremedlemmet har mottatt når han ikke kunne ha handlet annerledes, vil derfor normalt ikke være utilbørlige. Unntak må imidlertid kunne tenkes dersom styremedlemmet, for å omgå forbudet, bevisst har posisjonert seg slik at han ikke kunne ha handlet annerledes. Fordeler styremedlemmet mottar i egenskap av å være privatperson faller derimot utenfor forbudet.¹⁰⁷ Dette gjelder også fordeler styremedlemmet mottar fra egen arbeidsgiver eller oppdragsgiver, jf strl. § 276a litra a.

Tilknytningskravet må derfor, om det ses i sammenheng med forbudets ordlyd og forarbeider, forstås slik at kravet er vidtfavnende og ikke krever påvist en motytelse. Kravet kan også forstås slik at rekkevidden av korrupsjonsforbudets rettslige virkeområde beror på en konkret vurdering hvor, det sentrale vurderingstema er sammenhengen mellom fordelen styremedlemmet mottar og styremedlemmets styreverv.

¹⁰³ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55.

¹⁰⁴ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 54.

¹⁰⁵ l.c.

¹⁰⁶ l.c.

¹⁰⁷ l.c.

5.2.2.2.1 Tilknytningskravet og aksjelovens godtgjørelsesforbud

Korrupsjonsforbudets tilknytningskrav har flere likhetstrekk med det tilknytningskravet som kan utledes av aksjelovens godtgjørelsesforbud.¹⁰⁸ For det første forutsetter både korrupsjons- og godtgjørelsesforbudet en konkret vurdering av sammenhengen mellom ytelsen styremedlemmet mottar og styremedlemmets styreverv.

For det andre så er det ingen av straffebedene som forutsetter at styremedlemmet beviselig har gitt noen form for motytelse for at det skal kunne idømmes straff, og for det tredje straffesanksjonerer ingen av forbudene ytelse styremedlemmet mottar i egenskap av å være privatperson. Forutsatt at det ikke kan påvises en sammenheng mellom fordel styremedlemmet mottar og styremedlemmets styreverv.

5.2.3 "Utilbørlig fordel"

For at et styremedlem skal kunne straffes for å ha handlet i strid med korrupsjonsforbudet, må fordel styremedlemmet har mottatt eller akseptert et tilbud om, utgjøre en "utilbørlig fordel". Korrupsjonsforbudets fordelsbegrep behandles under avhandlingens punkt 5.2.3.1 og forbudets utilbørlighetskriterium under punkt 5.2.3.2.

5.2.3.1 Fordelsbegrepet

Korrupsjonsforbudets fordelsbegrep kan forstås slik at det omfatter alle typer fordeler styremedlemmet mottar, både økonomiske og ikke-økonomiske.

Ordlydsfortolkningen støttes av forarbeidene hvor fordelsbegrepetts innhold presiseres.¹⁰⁹

Forarbeidene forutsetter blant annet at ytelse som omfattes normalt vil ha en selvstendig økonomisk verdi, men at det ikke er noe absolutt krav.¹¹⁰ Ytelse styremedlemmet mottar

¹⁰⁸ Saml. Avhandlingens pkt. 4.2.4.1.2.

¹⁰⁹ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 54.

¹¹⁰ l.c.

kan derfor representere en fordel i forbudets forstand, selv om ytelsen ikke er direkte omsettelig.

Fordelsbegrepets innhold utdypes ytterligere når det i forarbeidene forutsettes at begrepet omfatter "... alt den passive bestikker ser seg tjent med eller kan dra nytte av".¹¹¹

Forarbeidene fremhever også seksuelle tjenester, privatskoleadgang, innsideopplysninger og medlemskap i lukkede gutteklubber, som eksempler på økonomiske og ikke-økonomiske ytelser som omfattes av fordelsbegrepet.

Fordelsbegrepet kan forstås slik at det også omfatter fordeler gitt for å "smøre" styrets medlemmer uten noen direkte motytelse. Tolkningen støttes av forarbeidene, hvor det presiseres at fordelene normalt vil fremstå som en motytelse for noe, men at det ikke er et:

"... vilkår for straff at bestikkelsen kan knyttes til en bestemt handling eller unnlattelse. Også at rene tilfeller av "smøring" er dekket, dersom fordelene er utilbørlig og det er på det rene at den har en sammenheng med den passive bestikkers stilling, verv eller oppdrag".¹¹²

En tilsvarende tolkning ble også lagt til grunn i Rt-2009-130 hvor begrepet "smøring" ble tolket og begrepets rettslige innhold presisert. Høyesterett uttalte:

"Det kan etter mitt syn bare være i svært spesielle tilfelle at det er grunn til å dømme etter korrupsjonsbestemmelsen dersom en må se helt bort fra at det foreligger et påvirkningsmoment. Vurderingen av dette kan være vanskelig."¹¹³

Uttalelsen må forstås som en presiserende tolkning av forbudets ordlyd og forarbeider som begge kan tolkes slik at det ikke må kunne påvises påvirkningshensikt. Uttalelsens rettskildemessige betydning er imidlertid redusert. Først fordi saken gjaldt aktiv og ikke passiv korrupsjon, men også fordi Høyesterett kun uttalte seg på generelt grunnlag som

¹¹¹ l.c.

¹¹² Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 54.

¹¹³ Rt-2009-130 premiss 37.

følge av at lagmannsretten allerede hadde forutsatt at motivet for smøringen var strategisk posisjonering.¹¹⁴

Korrupsjonsforbudets fordelsbegrep må på bakgrunn av forbudets ordlyd, forarbeider og rettspraksis, forstås som et vidtfavnende begrep som omfatter de fleste former for godtgjørelse.

5.2.3.1.1 Fordelsbegrepet og aksjelovens godtgjørelsesforbud

Både korrupsjonsforbudets fordelsbegrep og godtgjørelsesforbudets godtgjørelsesbegrep, omfatter ytelser gitt uten at det foreligger en klar påvirkningshensikt. I forhold til ytelser av økonomisk verdi, har forbudene i stor grad samme anvendelsesområde.

Når det gjelder ytelser av ikke-økonomisk verdi, er skillet mellom korrupsjonsforbudets fordelsbegrep og aksjelovens godtgjørelsesbegrep større. En sentral grunn til dette er at den rettslige rekkevidden av aksjelovens godtgjørelsesbegrep er tolket på to forskjellige måter i juridisk teori.¹¹⁵ Dersom den mest vidtfavnende tolkningen av godtgjørelsesbegrepet legges til grunn, vil derimot straffebudenes fordel og godtgjørelsesbegrep i stor grad ha samme rettslige rekkevidde, også i forhold til ikke-økonomiske ytelser.

5.2.3.2 Utilbørighetskriteriet

I tillegg til å være omfattet av korrupsjonsforbudets fordelsbegrep, må fordelen som styremedlemmet mottar eller aksepterer et tilbud om, utgjør en ”utilbørlig” fordel dersom styremedlemmet skal kunne straffes, jf strl. § 276a litra a. Sentralt for den videre fremstillingen står en redegjørelse for utilbørighetskriteriets innhold.

5.2.3.2.1 Utilbørighetskriteriets forhold til styremedlemmets lojalitetsplikt

¹¹⁴ Rt-2009-130 premiss 38.

¹¹⁵ Saml. Avhandlingens pkt. 4.2.2.

Utlbørlighetskriteriet er en rettslig standard som ble innført ved vedtakelsen av straffelovens korrupsjonsforbud. Med rettslig standard forstås at utlbørlighetskriteriets rettslige innhold er ment fastsatt gjennom domstolspraksis, men også praksis fra tiden før vedtakelsen kan ha rettskildemessig relevans ved tolkning av utlbørlighetskriteriet.¹¹⁶

Korrupsjonsforbudets forarbeider presiserer at det ikke er dommerens personlige oppfatning, men ”oppfatningen i samfunnet i lys av de reelle hensyn og grunnleggende verdier som ligger bak bestemmelsen”, som danner grunnlaget for utlbørlighetsvurdering.¹¹⁷ Uttalelsene må ses i sammenheng med at lojalitet fremheves som et av flere grunnleggende hensyn bak korrupsjonsforbudet, og kan forstås slik at lojalitetsbetraktninger også har sentral betydning ved utlbørlighetsvurderingen.¹¹⁸

5.2.3.2.2 Utlbørlighetskriteriets rettslige innhold

Kravet om at fordelens styremedlemmet mottar må være ”utlbørlig”, kan etter en ordlydsfortolkning forstås slik at terskelen for å konstatere utlbørlighet ligger høyt og må vurderes konkret.

Ordlydsfortolkningen underbygges av lovforarbeidene som fremhever at utlbørlighetsvurderingen må bero på en konkret vurdering, hvor spørsmålet om styremedlemmet kan klandres, og fordelens økonomiske verdi er sentrale momenter.¹¹⁹ Helhetsvurderingens innhold presiseres ytterligere når det forutsettes at utgangspunkt er at fordeler som ytes i det private og som mottakeren utviser åpenhet om, sjelden utgjør en utlbørlig fordel, selv når fordelens har en høy verdi.¹²⁰

¹¹⁶ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 34. / Se også pkt. 5.1.2 om forholdet mellom utroskaps og korrupsjonsforbudet.

¹¹⁷ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 34.

¹¹⁸ Saml. pkt. 5.1.3.

¹¹⁹ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55.

¹²⁰ l.c.

Forarbeidenes vektlegging av styremedlemmets åpenhet har gode grunner for seg. For det første er åpenheten egnet til å svekke mistanken om lyssky og illojal virksomhet, samtidig som den gir selskapets øvrige styremedlemmer og generalforsamling anledning til å vurdere fordelens karakter.

Den sentrale betydningen som styremedlemmets åpenhet er tillagt, kan videre ses som et uttrykk for at korrupsjonsforbudet skal ramme illojale handlinger.¹²¹ Tolkningen underbygges ytterligere av at det i forarbeidene presiseres at ytelsens formål står sentralt ved utilbørighetsvurderingen, og at fordelen normalt kan karakteriseres som utilbørlig der hvor det kan påvises påvirkningshensikt.¹²² Den sentrale betydningen giverens intensjoner er tillagt, må ses i sammenheng med forståelsen av korrupsjonsforbudet som et straffebud som sanksjonerer handlinger i strid med styremedlemmets ulovfestede lojalitetsplikt.

Videre fremheves det at gaver i større grad kan tillates dersom de har en ”naturlig foranledning” og at personer som utøver en kontrollfunksjon, må finne seg i å være underlagt en strengere utilbørighetsnorm enn de som ikke har en slik funksjon.¹²³

Anvendt på styremedlemmer, må forarbeidene forstås slik at styrets medlemmer som medlemmer av selskapets ledende organ, er underlagt en streng utilbørighetsnorm. Forarbeidene må også forstås slik at det sentrale vurderingstema er om fordelen gir grunn til å reise spørsmål om styremedlemmet er mer motivert av personlige interesser, enn selskapets interesser.

5.2.3.3 Utilbørighetskriteriets og aksjelovens godtgjørelsesforbud

Utilbørighetskriteriets helhetsvurdering av den fordelen styremedlemmet mottar, kan ses i sammenheng med godtgjørelsesforbudets tilknytningskrav.¹²⁴ Både godtgjørelsesforbudets

¹²¹ Saml. Avhandlingens pkt. 5.1.3.

¹²² Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55.

¹²³ l.c.

tilknytningskrav og korrupsjonsforbudets utilbørighetsvilkår, forutsetter en vurdering av i hvilken grad ytelsen styremedlemmet mottar er egnet til å påvirke styremedlemmets utøvelse av styrevervet. I begge tilfeller må straffebudene avgrenses mot godtgjørelser som har en mer fjern og avledet sammenheng med styremedlemmets styreverv.

Videre er det nærliggende å anta at terskelen for når en ytelse kan karakteriseres som utilbørlig i mange tilfeller vil korrespondere med tidspunktet for når godtgjørelsesforbudets tilknytningsvilkår er oppfylt. Dette skyldes blant annet at begge straffebudene sanksjonerer brudd på styremedlemmets ulovfestede lojalitetsplikt. Hvorvidt fordelen er utilbørlig og om godtgjørelsen har tilstrekkelig grad av tilknytning til styremedlemmets styreverv, må imidlertid vurderes konkret.

5.2.4 Korrupsjonsforbudets skyldkrav

Korrupsjonsforbudet inneholder ikke et eget skyldkrav, straffelovens hovedregel om forsett er derfor avgjørende, jf strl. § 40.1 ledd.¹²⁵

5.2.4.1 Skyldkravet og aksjelovens godtgjørelsesforbud

Korrupsjonsforbudets skyldkrav forutsetter at styremedlemmet har handlet forsettlig og skiller seg derfor i stor grad fra godtgjørelsesforbudets skyldkrav som også straffesanksjonerer uaktsomhet.¹²⁶ Ved å avgrense forbudets anvendelsesområde slik at det kun sanksjonerer styremedlemmenes forsettelige handlinger, har lovgiver gitt korrupsjonsforbudet et mer begrenset anvendelsesområde enn aksjelovens godtgjørelsesforbud, som også sanksjonerer uaktsomhet.

¹²⁴ Saml. Avhandlingens pkt. 4.2.4.1.2.

¹²⁵ Se pkt. 2.3.2.

¹²⁶ Se fremstillingen av skyldkravenes praktiske betydning under avhandlingens pkt. 2.3.3.

5.2.5 Delkonklusjon om forholdet mellom korrupsjonsforbudet og godtgjørelsesforbudet

Sammenligningen viser at korrupsjonsforbudets objektive straffbarhetsvilkår, både korresponderer med og overlapper av aksjelovens godtgjørelsesforbud i stor grad. Forbudets subjektive straffbarhetsvilkår representerer imidlertid et unntak som gir forbudet et mer begrenset virkeområde enn aksjelovens godtgjørelsesforbud. Korrupsjonsforbudet er derfor kun delvis overlappende aksjelovens godtgjørelsesforbud.

6 Straffelovens tilgrensende og delvis overlappende straffebud

6.1 Innledende bemerkninger

6.1.1 Straffesanksjonering også etter andre straffebud

Straffeloven inneholder også andre straffebud som både kan være tilgrensende eller helt eller delvis overlappende med aksjelovens godtgjørelsesforbud. Bedrageri- og underslagforbudet i strl. § 276a og § 255 vil bli behandlet under avhandlingens punkt 6.

Vurdert i forhold til straffelovens korrupsjonsforbud skiller straffelovens underslag- og bedrageriforbud seg i større grad fra godtgjørelsesforbudet, fordi straffebudene ikke overlapper forbudet i samme grad. Det er derfor mer treffende å omtale straffebudene som tilgrensende og delvis overlappende, fremfor korresponderende og overlappende aksjelovens godtgjørelsesforbud.

Likheten mellom aksjelovens godtgjørelsesforbud og straffelovens bedrageri- og underslagforbud, er i første rekke straffesanksjoneringen av styremedlemmer som i anledning rettshandel for eget selskap gjør økonomisk gevinst på selskapets bekostning. Straffebudene har også et felles formål om å ivareta selskapets interesser ved blant annet å straffesanksjonere styremedlemmets tillitsbrudd overfor selskapet.

6.1.2 Avgrensning

Fremstillingen av straffelovens bedrageri- og underslagforbud, er begrenset til det som er nødvendig for å belyse straffebudenes forhold til aksjelovens godtgjørelsesforbud. En eventuell konkurrens mellom straffelovens underslag- og bedrageriforbud, vil derfor ikke bli behandlet.

6.2 Styremedlemmets straffansvar etter straffelovens bedrageriforbud

6.2.1 Innledende bemerkninger

Bedrageriforbudet i strl. § 270, straffesanksjonerer styremedlemmer som mottar godtgjørelse fra en av selskapets medkontrahtenter for å ha medvirket til bedrageri av eget selskap. For eksempel ved å forlede styrets øvrige medlemmer til å fatte vedtak som utsetter selskapet for tap eller fare for tap.

For at forbudet skal komme til anvendelse, er det imidlertid ikke tilstrekkelig at et av styrets medlemmer bevisst har forledet selskapets øvrige medlemmer. Styremedlemmet må også ha hatt til formål å oppnå en uberettiget vinning ved sin forledelse.¹²⁷ En typisk form for uberettiget vinning i bedrageritilfellene er et såkalt "kickback" og det er denne formen for uberettiget vinning som det skal gjøres rede for i det følgende.¹²⁸

Et "kickback" er en ytelse som har flere likhetstrekk med godtgjørelsesforbudets godtgjørelsesbegrep, og forutsettes i det følgende å beskrive situasjonen hvor en av selskapets medkontrahtenter, honorerer et av selskapets styremedlemmer. Et praktisk eksempel på kickback, er en godtgjørelse et styremedlem mottar for å ha medvirket til bedrageri av "eget" selskap, ved å forlede styrets øvrige medlemmer.

¹²⁷ Forbudets krav om uberettiget vinnings hensikt behandles under avhandlingens pkt. 6.2.6.5.1.

¹²⁸ Saml. Stordrange (2007) s. 86.

6.2.2 Bedrageriforbudets forhold til straffelovens utroskapsforbud

Bedrageriforbudets forhold til utroskapsforbudet i strl. § 255 gir grunnlag for noen kommentarer om forholdet mellom de to forbudene.

Det har blitt hevdet at bedrageri skal straffesanksjoneres med hjemmel i straffelovens utroskapsforbud dersom gjerningsmannen har en ledende stilling ”slik at de uriktige opplysningene ikke behøver og forelegges for noen overordnet”.¹²⁹ Spørsmålet om styremedlemmer som medvirker til bedrageri, ved å forlede styrets øvrige medlemmer, omfattes av bedrageri- eller utroskapsforbudet er derfor en relevant problemstilling når det skal redegjøres for bedrageriforbudets forhold til aksjelovens godtgjørelsesforbud.

Det selskapsrettlige utgangspunktet må være at selskapets styremedlemmer har en selvstendig stilling og ingen direkte overordnet. Styrets selvstendige stilling og mangelen på direkte overordnede, taler for at styremedlemmet ikke behøver å forelegge de uriktige opplysningene for noen overordnet. Det har derfor formodningen for seg at styremedlemmer som medvirker til bedrageri av ”eget” selskap, skal sanksjoneres med hjemmel i straffelovens utroskapsforbud.

På den andre siden er selskapets styre et kollegialt organ. Et styremedlem som ønsker et vedtak fattet i favør av en av selskapets medkontrahenter, som et ledd i et bedrageri av selskapet, er derfor avhengig av å forlede styrets øvrige medlemmer for å få fattet et vedtak på selskapets vegne.

Styremedlemmer som medvirker til bedrageri av ”eget” selskap bør derfor kunne straffes for medvirkning til bedrageri, jf strl. § 270. I den videre fremstillingen forutsettes det at ett eller flere av styrets medlemmer medvirker til bedrageri av ”eget” selskap, ved å forlede styrets øvrige medlemmer, for å motta et ”kickback”.

¹²⁹ Andorsen (2009) s. 393.

6.2.3 Legislative hensyn bak bedrageriforbudet

I likhet med aksjelovens godtgjørelsesforbud må bedrageriforbudet forstås slik at forbudet forutsetter et tillitsforhold mellom selskapet og dets styremedlemmer. Dette tillitsforholdet kan ses i sammenheng med styrets plikt til å ivareta selskapets interesser.¹³⁰ Hensynet til en forsvarlig ivaretagelse av styremedlemmets lojale opptreden overfor selskapet, må derfor forstås som et grunnleggende hensyn bak forbudet.

6.2.4 Avgrensninger

Fremstillingen avgrenses til en redegjørelse for bedrageriforbudets regulering av ”vanlig” bedrageri, jf strl. § 270(1) og mot en fremstilling av grensen mellom forsøk og fullbyrdet forbrytelse, grovt bedrageri og databedrageri. Avgrensningen gjøres i forlengelsen av at det er forbudets første handlingsalternativ som har flest og størst likhetstrekk med aksjelovens godtgjørelsesforbud. Sondringen mellom styremedlemmets rolle som hovedmann og medvirker, vil heller ikke bli ytterligere behandlet.

6.2.5 Den videre fremstillingen av strl. § 270(1) ledd

I den videre fremstillingen vil forbudets objektive og subjektive straffbarhetsvilkår, samt rettsfølgen av en overtredelse av forbudet, bli behandlet under punkt 6.2.6. Fremstillingen avsluttes med en delkonklusjon under punkt 6.2.7.

6.2.6 Bedrageriforbudets subjektive og objektive straffbarhetsvilkår, jf § 270

6.2.6.1 Hvem omfattes av bedrageriforbudet?

Bedrageriforbudet i strl. § 270 straffesanksjonerer ”den som” oppfyller forbudets subjektive og objektive straffbarhetsvilkår, og kan forstås slik at forbudet sanksjonerer styremedlemmets ansvarsbetingende overtredelser. Forbudet har også et

¹³⁰ Andorsen (2009) s. 381.

medvirkningstillegg som innebærer at styremedlemmer som medvirker til bedrageri, kan straffes på lik linje med hovedmannen, jf strl. § 270.

Fornærmet ved bedragerihandlingen er den som blir forledet til en handling som volder tap eller fare for tap for ”ham selv eller den han handler for”. Ordlyden må forstås slik at enten den som blir utsatt for bedragerihandlingen eller den han handler på vegne av, må lide tap eller utsettes for fare for tap, jf Rt-2009-404. Saken gjaldt et forsøk på å forlede Namsmannen til å ta utlegg hos et aksjeselskap ved hjelp av et falskt gjeldsbrev. Høyesterett tolket forbudets ordlyd og forutsatte at:

”Domfellelse etter § 270 første ledd nr.1 krever at tap eller fare for tap voldes den som forledes til en handling, eller den han handler for”.

Høyesteretts uttalelse underbygger ordlydsfortolkningen og gjør det klart at bedrageriforbudet ikke bare omfatter tap lidt av den som forledes til en handling direkte, men også tap selskapet lider som følge av at selskapets styremedlemmer forledes til å inngå tapsbringende avtaler på selskapets vegne.

6.2.6.1.1 Bedrageriforbudets personelle virkeområde og godtgjørelsesforbudet

Bedrageriforbudets gjerningsmannsbegrep, både overlapper og strekker seg lenger enn godtgjørelsesforbudets personelle anvendelsesområde når forbudet sanksjonerer ”den som” overtrer forbudet.¹³¹ Videre kan forbudets fornærmet-begrep, som både omfatter styremedlemmet direkte og det selskapet hvor styremedlemmet har styreverv, ses i sammenheng med godtgjørelsesforbudets anvendelsesområde siden begge straffebedene sanksjonerer handlinger i strid med selskapets interesser.

¹³¹ Saml. Avhandlingens pkt. 6.2.6.1.

Bedrageriforbudets personelle avgrensninger må forstås slik at forbudet har store likhetstrekk med godtgjørelsesforbudet, samtidig som forbudet også overlapper godtgjørelsesforbudets personelle virkeområde.

6.2.6.2 Bedrageriforbudets objektive gjerningsbeskrivelse

Bedrageriforbudets objektive gjerningsbeskrivelse inneholder som utgangspunkt tre straffbarhetsvilkår som alle har flere underliggende vurderingstemaer som vil bli behandlet i det følgende.¹³²

6.2.6.2.1 "Fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse"

Gjerningsbeskrivelsens første straffbarhetsvilkår forutsetter at styremedlemmet, for å kunne straffes, må ha medvirket til å "fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse", jf § 270(1).¹³³

6.2.6.2.1.1 "Fremkalle, styrke eller utnytte"

Handlingsalternativene etter bedrageriforbudet sanksjonerer styremedlemmer som forsettlig feilinformerer, underbygger eller utnytter en allerede eksisterende feilaktig oppfatning hos selskapets øvrige styremedlemmer.

Ordlyden kan også forstås slik at handlingsalternativene omfatter både styremedlemmets aktive og passive handlinger, forutsatt at handlingen innebærer at en villfarelse hos styrets øvrige medlemmer fremkalles eller at en allerede eksisterende villfarelse styrkes. Tolkningen støttes av juridisk teori hvor det er hevdet at en fremkallelse eller styrkning av en allerede eksisterende villfarelse, kan skje ved fortielse.¹³⁴ Det er også hevdet at en

¹³² Se avhandlingens pkt. 6.2.6.2.6.1, 6.2.6.2.6.2 og 6.2.6.2.6.3.

¹³³ Se avhandlingens pkt. 6.2.6.2.1, 6.2.6.3 og flg.

¹³⁴ Andorsen (2009) s. 380-81.

”isolert passivitet” som ikke aktivt underbygges, kan fremkalle en villfarelse dersom det innfortolkes en ”avtale om opplysningsplikt”.¹³⁵

Styremedlemmets plikt til å ivareta selskapets interesser på forsvarlig måte, må forstås slik at det kan innfortolkes en ”avtale om opplysningsplikt”, mellom det fortiende styremedlemmet og styrets øvrige medlemmer, i styremedlemmets lojalitetsplikt.

Tolkningen innebærer at korrupsjonsforbudet får et bredt anvendelsesområde og omfatter de fleste tilfellene hvor et styremedlem tilbakeholder viktig informasjon, eller på andre måter forsøker å forlede styrets øvrige medlemmer. Tolkningen underbygges ytterligere av at bedrageriforbudet er blitt forstått slik at forbudet sanksjonerer styremedlemmer som utnytter en villfarelse, også i de tilfellene hvor styrets øvrige medlemmer ikke trekker slutninger fra styremedlemmets taushet.¹³⁶

6.2.6.2.1.2 ”Villfarelse”

Villfarelsesbegrepet i bedrageriforbudet kan forstås slik at det kun omfatter positivt uriktige oppfatninger hos styrets medlemmer og ikke faktisk uvitenhet. En så snever tolkning vil imidlertid medføre vanskelige bevissspørsmål og begrense straffebudets effektivitet.

Hensynet til straffebudets effektivitet taler derfor for at villfarelsesbegrepet både omfatter faktisk uvitenhet og positivt uriktige oppfatninger. Tolkningen støttes av juridisk teori hvor det er blitt hevdet at villfarelsesbegrepet skal tolkes vidt, og at villfarelsens innhold er uten betydning så lenge den er egnet til å volde tap eller fare for tap for selskapet.¹³⁷

¹³⁵ I.c.

¹³⁶ Andorsen (2009) s. 381.

¹³⁷ Andorsen (2009) s. 382.

6.2.6.2.2 "Rettsstridig forleder noen til en handling"

Gjerningsbeskrivelsens andre straffbarhetsvilkår forutsetter at den villfarelsen styremedlemmet medvirker til å opprettholde, "rettsstridig forleder noen til en handling".

6.2.6.2.2.1 "Forlede noen til en handling"

Forledelsesvilkåret forutsetter en årsakssammenheng mellom styremedlemmets forledelse og styrets øvrige medlemmers handling. At det kan utledes et krav om årsakssammenheng underbygges av juridisk teori som fremhever at forledelsesvilkåret ikke er oppfylt dersom forledelsen ikke har virket motiverende på handlingen.¹³⁸ Hvorvidt forledelsen har virket motiverende, må vurderes konkret.

Det kan imidlertid være vanskelig å konstatere årsakssammenheng mellom styrets villfarelse og en handling dersom styremedlemmet passivt utnytter styrets øvrige medlemmers villfarelse. Et sentralt vurderingstema er derfor om styremedlemmet har plikt til å opplyse styrets øvrige medlemmer om villfarelsen. I juridisk teori er det fremhevet som et sentralt moment om styremedlemmet kan forventes å bringe den forlede ut av villfarelsen ved en "aktiv handling – dvs. ved å gi en opplysning".¹³⁹

Spørsmålet om styremedlemmet kan forventes å bringe styrets øvrige medlemmer ut av villfarelsen, må ses i sammenheng med at det i styremedlemmets lojalitetsplikt kan innfortolkes en "avtale om opplysningsplikt".¹⁴⁰ Styremedlemmets plikt til å opplyse de øvrige styremedlemmene om forhold som kan ha betydning for styrets beslutninger, må derfor forstås slik styremedlemmet kan være forpliktet til å bringe selskapets øvrige styremedlemmer ut av en villfarelse.

¹³⁸ *Straffeloven kommentarutgave* (1995) s. 715, 384.

¹³⁹ Andorsen (2009) s. 384.

¹⁴⁰ Saml. Avhandlingens pkt. 6.2.6.2.1.

Kravet om at styremedlemmets forledelse må føre til en ”handling”, må ses i sammenheng med straffelovens legaldefinisjon som forutsetter at begrepet handling, når det benyttes i straffeloven, også kan omfatte unnlater. Den rettslige rekkevidden av hvert enkelt straffebud må imidlertid avgjøres konkret, jf strl. § 4.¹⁴¹ Bedrageriforbudets ordlyd kan ses i sammenheng med styremedlemmets lojalitetsplikt og hensynet til et effektivt bedrageriforbud, begge hensyn som taler for at forbudets ordlyd også skal omfatte unnlater. Bedrageriforbudet må derfor forstås slik at forbudet både omfatter tilfellene hvor styrets øvrige medlemmer forledes til å handle og til å avstå fra å handle.

6.2.6.2.2 ”Rettsstridig” forledelse

Straffbarhetsvilkårets andre del forutsetter at styremedlemmets forledelse må være ”rettsstridig”. Rettsstridighetskravet kan forstås slik at det avgrenser forbudets anvendelsesområde slik at forbudet kun kommer til anvendelse når styremedlemmets atferd avviker fra en normalforventning. Forarbeidene underbygger tolkningen når det forutsettes at det ved rettsstridighetsvurderingen er avgjørende ”hvad der efter gjældende rettsopfatning er utilstedelig i Handel og Vandel”.¹⁴²

Ordlyden og forarbeidene må forstås slik at hvert enkelt tilfelle må vurderes konkret. Hvor et styremedlem aktivt forleder styrets øvrige medlemmer, er det gode grunner til å tro at forledelsen er rettsstridig. Spørsmålet er om styremedlemmet også handler rettsstridig når han passivt utnytter, fremkaller eller styrker styrets øvrige medlemmers villfarelse.

Rekkevidden av styremedlemmets opplysningsplikt, overfor styrets øvrige medlemmer, vil være avgjørende når forbudets rettslige rekkevidde skal vurderes i passivitetstilfellene. Det er derfor nærliggende å anta at styremedlemmer som illojalt tilbakeholder nødvendig informasjon fra styrets øvrige medlemmer, når beslutninger skal fattes, handler rettsstridig. Hvert tilfelle må imidlertid vurderes konkret.

¹⁴¹ Rettsdata note.14 v/ M. Matningsdal.

¹⁴² Andorsen (2009) s. 386.

6.2.6.2.3 "Tap eller fare for tap"

Gjerningsbeskrivelsens tredje straffbarhetsvilkår forutsetter at styremedlemmets rettsstridige forledelse av styrets øvrige medlemmer "volder tap eller fare for tap".

Ordlyden kan forstås slik at det i praksis er avgjørende om selskapet, etter en konkret vurdering av styremedlemmets forledelse, er voldt eller utsatt for fare for økonomisk tap. Tolkningen underbygges av at det er blitt hevdet at det skal gjøres en konkret vurdering av forholdene på handlingstidspunktet, og at forbudets anvendelsesområde er avgrenset til tap eller fare for økonomisk tap.¹⁴³

6.2.6.2.4 Bedrageriforbudets gjerningsbeskrivelse og godtgjørelsesforbudet

Både bedrageri- og godtgjørelsesforbudet straffesanksjonerer styremedlemmer som i anledning rettshandel for "eget" selskap, mottar godtgjørelse fra en tredjepart.

Bedrageriforbudets gjerningsbeskrivelse skiller seg imidlertid fra godtgjørelsesforbudets gjerningsbeskrivelse på flere punkter.

Gjerningsbeskrivelsens første del har flere likhetstrekk med aksjelovens godtgjørelsesforbud. Likheten er størst når et av styrets medlemmer passivt medvirker til bedrageri ved å tilbakeholde informasjon for å utnytte eller styrke en villfarelse hos styrets øvrige medlemmer. Bedrageriforbudets handlingsalternativer kan imidlertid også forstås slik at forbudet skiller seg fra godtgjørelsesforbudets gjerningsbeskrivelse ved å forutsette at styremedlemmet utviser en større grad av "aktivitet". Særlig synlig er denne forskjellen når bedrageriforbudets handlingsalternativer "styrke, utnytte eller fremkalle", sammenlignes med godtgjørelsesforbudets krav om at fordelene må være "tatt i mot".

¹⁴³ Andorsen (2009) s. 398-399. / *Straffeloven kommentarutgave* (1995) s. 718.

Videre kan gjerningsbeskrivelsens krav om årsakssammenheng mellom forledelsen og den handlingen som ”volder tap eller fare for tap”, ses i sammenheng med godtgjørelsesforbudets tilknytningskrav. Begge forbudene forutsetter for straffbarhet at det kan påvises en sammenheng mellom styremedlemmets straffbare handling og styremedlemmets styreverv. Bedrageriforbudets krav om årsakssammenheng skiller seg imidlertid fra godtgjørelsesforbudets tilknytningskrav ved å ha et snevrere anvendelsesområde. Særlig synlig er forskjellen der hvor bedrageriforbudet forutsetter at forledelsen må kunne ses i sammenheng med en handling som volder tap eller fare for tap for selskapet. Til sammenligning krever godtgjørelsesforbudet kun at godtgjørelsen er mottatt ”i anledning av rettshandel” for selskapet.¹⁴⁴

Bedrageriforbudets krav om at det må være ”voldt tap eller fare for tap”, skiller seg fra godtgjørelsesforbudet som ikke har et lignende vilkår. På andre siden har kravet også likhetstrekk med godtgjørelsesforbudet, ettersom heller ikke godtgjørelsesforbudet forutsetter at selskapet har lidt et økonomisk tap for å komme til anvendelse,

6.2.6.3 Bedrageriforbudets krav til utvist subjektiv skyld

Bedrageriforbudet regulerer som utgangspunkt ikke skyldkravet. Utgangspunktet ved vurderingen av skyldspørsmålet er derfor straffelovens hovedregel om forsett, jf strl. § 40.¹⁴⁵

Utgangspunktet må imidlertid modifieres noe som følge av at forbudet inneholder et såkalt ”subjektive overskudd”.¹⁴⁶ Forbudets subjektive overskudd forutsetter at styremedlemmet, i tillegg til å utvise tilstrekkelig grad av forsett, også må ha hatt ”uberettiget vinnings hensikt” dersom han skal kunne straffes for bedrageri.

¹⁴⁴ Saml. Avhandlingens pkt. 4.2.4.1.

¹⁴⁵ Se behandlingen av forsettskravet under avhandlingens pkt. 2.3.2.

¹⁴⁶ Se avhandlingens pkt. 6.2.6.5.1.

6.2.6.3.1 "Uberettiget vinnings hensikt"

Kravet om "uberettiget vinnings hensikt" innebærer for det første at styremedlemmets motiv for å forlede styrets øvrige medlemmer må ha vært å oppnå en uberettiget vinning.¹⁴⁷ Det kan derimot ikke forstås som en forutsetning for straffbarhet at styremedlemmet faktisk oppnår en vinning eller at vinningen korresponderer med selskapets tap.¹⁴⁸ Tolkningen underbygges av Rt-1957-473 som gjaldt et tyveri av utfylte sjekkblanketter. Høyesterett tolket her tyveriforbudets krav om vinnings hensikt og forutsatt at:

"Byretten bygger så vidt jeg forstår sitt resonnement på den forståelse at når straffelovens § 257 knytter kravet om vinnings hensikt til "tilegnelsen av gjenstanden", innebærer dette at det ikke er tilstrekkelig at vinningen først forutsettes å inntre på et senere tidspunkt etter en ny, selvstendig operasjon. **Denne forståelse er etter min mening ikke riktig. Det avgjørende må være om vinnings hensikt forelå ved tilegnelsen, uten at det spiller noen rolle om hensikten først kan realiseres senere**",

Selv om avgjørelsen gjaldt tyveri og ikke bedrageri, må uttalelsen forstås slik at den er rettskildemessig relevant også ved tolkning av bedrageriforbudets skyldkrav. Styremedlemmets forledelse av styrets øvrige medlemmer, må på bakgrunn av lovens ordlyd og Høyesteretts uttalelse, forstås slik at det ikke er en forutsetning at styremedlemmets vinning er direkte korresponderende med selskapets tap. At styremedlemmer som medvirker til bedrageri av "eget" selskap får sin "vinning" fra selskapets medkontrahent i form av et kickback, gjør derfor ikke handlingen mindre straffbar.

Skyldkravet må også forstås slik at styremedlemmet må ha vært klar over at vinningen han ville oppnå ved forledelsen var ham uberettiget.¹⁴⁹ Tolkningen underbygges av Rt-1994-1274. Saken gjaldt underslag av fem fredete fugler og tiltalte var dømt for underslag i lagmannsretten. Høyesterett opphevet dommen og begrunnet avgjørelsen med at det:

¹⁴⁷ Rettsdata note.2009 jf note.2028 v/M. Matningsdal.

¹⁴⁸ Andorsen (2009) s. 394.

¹⁴⁹ *Straffeloven kommentarutgave* (1995) s. 721.

”I rettspraksis og teori er det lagt til grunn at hvor straffebudet krever vinnings hensikt, virker en rettsvillfarelse straffriende, selv om den er uaktsom. ... Jeg kan ikke se annet enn at dette også må gjelde i forhold til kravet om vinnings hensikt i straffelovens § 255.”¹⁵⁰

Selv om avgjørelser gjelder straffelovens underslagforbud, må også denne avgjørelsen kunne ses i sammenheng med bedrageriforbudets skyldkrav. Det har imidlertid formodningen for seg at styremedlemmer som forsettlig forleder styrets øvrige medlemmer for å medvirke til bedrageri av ”eget” selskap, er klar over at vinning som oppnås som følge av forledelsen, er styremedlemmet uberettiget.

6.2.6.3.2 Bedrageriforbudets skyldkrav og godtgjørelsesforbudet

Bedrageriforbudets krav om at styremedlemmet både må ha handlet forsettlig og samtidig ha hatt uberettiget vinnings hensikt, gir bedrageriforbudet et i stor grad mer begrenset anvendelsesområde enn aksjelovens godtgjørelsesforbud. I praksis vil den rettslige terskelen for å bevise straffbar overtredelse av godtgjørelsesforbudet ligge betydelig lavere enn terskelen for å bevise straffbar overtredelse av bedrageriforbudet.

Godtgjørelsesforbudets skyldkrav gjør derfor i praksis forbudet til et lettere anvendelig straffebud enn bedrageriforbudet.¹⁵¹

6.2.7 Delkonklusjon, forholdet mellom bedrageri- og godtgjørelsesforbudet

Bedrageriforbudets objektive gjerningsbeskrivelse, er ikke direkte overlappende eller korresponderende med aksjelovens godtgjørelsesforbud, men både tilgrenser og delvis overlapper godtgjørelsesforbudets anvendelsesområde. Bedrageriforbudets skyldkrav skiller seg i stor grad fra godtgjørelsesforbudet ved å både kreve forsett og uberettiget vinnings hensikt.

¹⁵⁰ Henvisning rt-1994-1274 s. 1276.

¹⁵¹ Saml. Fremstillingen av skyldkravens praktiske betydning under avhandlingens pkt. 2.3.3.

6.3 Styremedlemmets straffansvar etter straffelovens underslagforbud

6.3.1 Innledende bemerkninger

Underslagforbudet i strl. § 255 straffesanksjonerer et styremedlem som tilegner seg en løsørejenstand eller rettsstridig forføyer over verdier han besitter på selskapets vegne i egenskap av sitt styreverv. For eksempel vil et styremedlem som tilegner seg en godtgjørelse han har mottatt på selskapets vegne, kunne straffes for underslag.

6.3.2 Legislative hensyn bak underslagforbudet

I likhet med aksjelovens godtgjørelsesforbud må underslagforbudet forstås slik at det straffesanksjonerer misbruk av tillitsforhold og brudd på styremedlemmets lojalitetsplikt.¹⁵²

Rt-1971-801 underbygger dette. Saken gjaldt lovanvendelse og spørsmålet var om et kamera, som gjerningsmannen hadde fjernet fra en tyvlånt bil, var underslått eller stjålet. Høyesterett subsumerte handlingen under straffelovens tyveriforbud og uttalte at:

Grensen mellom tyveri og underslag i et tilfelle som det foreliggende, må trekkes etter en samlet vurdering av de foreliggende omstendigheter. Underslagets karakter av tillitsbrudd mangler her, det er mest naturlig å se domfeltes handlingssett som en besittelsesforrykkelse i vinningsøyemed, som er tyveriets vesentlige trekk”.

Avgjørelsen viser hvordan Høyesterett forutsetter at underslagforbudet, i likhet med godtgjørelsesforbudet, sanksjonerer brudd på et tillitsforhold. Forbudet må derfor forstås slik at det sanksjonerer handlinger i strid med styremedlemmets lojalitetsplikt og selskapets interesser.

¹⁵² Jf *Straffeloven kommentarutgave* (1995) s.663. / Andorsen (2009) s. 341.

6.3.3 Avgrensninger

Fremstillingen avgrenses positivt til en redegjørelse for underslagforbudets første handlingsalternativ, jf § 255 1.ledd. Dette vil være tilstrekkelig til å belyse forholdet mellom straffelovens underslagforbud og aksjelovens godtgjørelsesforbud. Straffelovens regler om grovt underslag vil kun bli belyst i den grad det er nødvendig for å sikre en helhetlig fremstilling av forbudets første handlingsalternativ, jf strl. § 256.

6.3.4 Den videre fremstillingen av strl. § 255.1 ledd

I den videre fremstillingen vil det under punkt 6.3.5 flg. bli gjort rede for forbudets objektive og subjektive straffbarhetsvilkår i lys av aksjelovens godtgjørelsesforbud, før fremstillingen avsluttes med en delkonklusjon i punkt 6.3.6.

6.3.5 Underslagforbudets subjektive og objektive straffbarhetsvilkår

6.3.5.1 Hvem omfattes av underslagforbudet?

Underslagforbudet straffesanksjonerer etter sin ordlyd ”den som” oppfyller forbudets objektive gjerningsbeskrivelse. Ordlyden er vidtfavnende og må forstås slik at forbudet omfatter styrets medlemmer. Forbudets vidtfavnende anvendelsesområde må ses i sammenheng med at formålet er å forhindre brudd på tillitsforhold, og hensynet til en forsvarlig ivaretagelse av selskapets interesser.¹⁵³ Begge hensyn forutsetter at personer som er i posisjon til å begå underslag omfattes av forbudet.

6.3.5.1.1 Forbudets personelle virkeområde og godtgjørelsesforbudet

Underslagforbudets personelle avgrensning korresponderer med og overlapper godtgjørelsesforbudets personelle virkeområde. Forbudets virkeområde strekker seg

¹⁵³ Saml. Avhandlingens pkt. 6.3.2.

imidlertid også lenger enn godtgjørelsesforbudet, som er positivt avgrenset til styrets medlemmer, styremedlemmets nærstående, daglig leder og andre ansatte i selskapet.¹⁵⁴

6.3.5.2 Gjenstand for underslaghandlingen

Gjenstand for underslaghandlingen er en ”løsøregjenstand” som styremedlemmet besitter og som helt eller delvis tilhører en annen. Løsøregjenstandsbegrepet favner vidt og kan forstås slik at forbudet omfatter alle typer gjenstander med unntak av fast eiendom og andre former for realregistrerbart løsøre, jf strl § 6.¹⁵⁵

6.3.5.2.1 Løsøregjenstandsbegrepet og godtgjørelsesforbudet

Både underslagforbudets løsøregjenstandsbegrep og godtgjørelsesforbudets godtgjørelsesbegrep, innebærer en positiv avgrensning av det enkelte straffebuds anvendelsesområde. Underslagforbudet skiller seg imidlertid fra godtgjørelsesbegrepet når forbudets gjenstandsbegrep er positivt avgrenset til løsøregjenstander. Forbudet har derfor et langt mer begrenset anvendelsesområde enn aksjelovens godtgjørelsesforbud.

6.3.5.3 Underslagforbudets objektive gjerningsbeskrivelse

I det følgende vil det bli gjort rede for underslagforbudets gjerningsbeskrivelse som forutsetter at styremedlemmet for å skaffe seg selv eller andre ”... en uberettiget vinning rettsstridig avhender, pantsetter, forbruker eller på annen måte tilegner seg ...” en løsøregjenstand, jf strl. § 255.¹⁵⁶

6.3.5.3.1 Tilegnelseshandlingen

¹⁵⁴ Saml. Avhandlingens pkt. 4.2.1.

¹⁵⁵ *Straffeloven kommentarutgave* (1995) s. 664.

¹⁵⁶ Jf avhandlingens pkt. 6.3.5.31, 6.3.5.3.2 og 6.3.5.3.1.

Ordlyden ” ... forbruker eller på annen måte tilegner seg”, kan forstås slik at underslaghandlingen kjennetegnes av styremedlemmets tilegnelsehandling, forbudets øvrige handlingsalternativer vil da kun være eksempler på mulige tilegnelsesmåter.

Ordlydsfortolkningen har bred støtte i juridisk teori og forbudet må derfor forstås slik at det er styremedlemmets tilegnelse av løsøregegenstanden som kjennetegner underslaghandlingen.¹⁵⁷ Det synes derfor også nærliggende å legge til grunn at det er tilegnelsehandling som konstituerer skjæringstidspunktet for fullbyrdet underslagforbrytelse. Tilegnelsesvilkåret må videre forstås slik at det er oppfylt når et av styrets medlemmer handler i strid med den selskapsrettslige tilliten styrevervet innebærer, ved å tilegne seg en løsøregegenstand tilhørende selskapet, jf strl § 255(1).

Spørsmålet er når løsøregegenstanden skal anses ”tilegnet”. Rettssikkerhetshensyn taler for å kun straffesanksjonere løsøregegenstander som styremedlemmet faktisk har tilegnet seg, slik at det ikke er rom for bevismessig tvil om dette. Ordlyden kan imidlertid forstås slik at forbudet både omfatter, løsøregegenstander som styrets medlemmer faktisk har tilegnet seg, og gjenstander styremedlemmet har inngått en rettslig forpliktende avtale om å motta på et senere tidspunkt. Hensynet til straffebudets effektivitet underbygger tolkningen og taler for å tolke straffebudet vidt slik at det både omfatter faktisk mottatte og avtalte løsøregegenstander. En slik tolkning vil ivareta straffebudets effektivitet ved å gjøre det lettere å sanksjonere styremedlemmer som handler i strid med forbudet.

Forståelsen av at forbudet, både omfatter mottatte og avtalte løsøregegenstander, underbygges ytterligere av juridisk teori hvor det er forutsatt at det ikke er nødvendig at løsøregegenstanden faktisk er mottatt for å konstatere ”tilegnelse”.¹⁵⁸

Det har således formodningen for seg at det vil være tilstrekkelig for å kunne konstatere straffbar tilegnelse, at det kan påvises at styremedlemmet har inngått en rettslig

¹⁵⁷ *Straffeloven kommentarutgave* (1995) s. 665 / Andorsen (2009) s. 341. / Rettsdata note.2011 v/ M. Matningsdal.

¹⁵⁸ Andorsen (2009) s. 342.

forpliktende avtale om å motta løøsøregjenstanden. Styremedlemmet behøver derfor ikke å ha fått løøsøregjenstanden i hende.

6.3.5.3.2 Rettsstridighetskravet

Underslagforbudets krav om at styremedlemmet må ha tilegnet seg løøsøregjenstanden på en "rettsstridig" måte, kan forstås slik at styremedlemmet kan straffes for underslag dersom han har handlet i strid med selskapets interesser.

Rettsstridighetskravets innhold ble utdypet i Rt-1993-556 hvor herredsrettens dom for underslag av omsetning som var unndratt beskatning og delvis brukt til "svart" avlønning, ble opphevet. Avgjørende for Høyesteretts opphevelse var at verken skatteunndragelsen eller den "svarte" avløningen medførte en straffbar overtredelse av underslagforbudet.

Avgjørelsen viser at selv om midlene var unndratt beskatning, så medførte ikke skatteunndragelsen at midlene var disponert over på en rettsstridig måte. Avgjørelsen må derfor forstås slik at rettsstridighetskravet begrenser forbudets anvendelsesområde slik at det kun omfatter handlinger i strid med forbudet. Tolkningen underbygges av juridisk teori hvor det er fremhevet at styremedlemmets tilegnelse er rettsstridig dersom styremedlemmet bruker selskapets midler til egne formål.¹⁵⁹

Rettsstridighetsvilkåret må også ses i sammenheng med den alminnelige rettsstridsreservasjonen som opphever rettsstriden når de tradisjonelle straffrihetsgrunnene foreligger, eller styremedlemmet har hjemmel for tilegnelsen.¹⁶⁰

6.3.5.3.3 Besittelseskravet

¹⁵⁹ *Straffeloven kommentarutgave* (1995) s. 668.

¹⁶⁰ *l.c.*

Underslagforbudets gjerningsbeskrivelse forutsetter at styremedlemmet ”... tilegner seg en løsøre gjenstand som han besitter ...”.

Besittelseskravet kan forstås slik at det forutsetter at styremedlemmet er gitt en begrenset faktisk og eller rettslig råderett over en løsøre gjenstand tilhørende selskapet. Tolkningen må ses i sammenheng med at det i juridisk teori er blitt sondret mellom besittelse og ihendehavelse, og presisert at det kun er når styremedlemmet besitter løsøre gjenstanden han kan tilegne seg den i strid med forbudet.¹⁶¹ En sontring som også kan ses i sammenheng med avgjørelsen i Rt-1978-1102. Høyesterett dømte her en postfunksjonær som hadde tilegnet seg kontanter og frimerker for tyveri og ikke underslag fordi:

”... domfelte A ikke tok disse verdier fra egen kasse, men fra kasse bestyrt av poststyrer C, har retten ansett forholdet som tyveri. Subsumpsjonen her vil bero på de nærmere faktiske omstendigheter. Men etter det faktiske saksforhold som retten ifølge dommen bygger på, kan jeg ikke se at Høyesterett har grunnlag for å fravike herredsrettens bedømmelse av forholdet som tyveri.”

Høyesteretts avgjørelse viser hvordan det sentrale vurderingstema under besittelseskravet er om styremedlemmet har vært i besittelse av løsøre gjenstanden han har tilegnet seg, og at avgjørelsen må bero på en konkret vurdering. Noen retningslinjer er imidlertid lagt til grunn i juridisk teori hvor det blant annet er lagt stor vekt på hvor ”varig og selvstendig ... rådigheten er”, og at det lettere kan konstateres besittelse når løsøre gjenstanden har pengers form.¹⁶² Den som oppbevarer penger for en annen må derfor normalt forstås besitte pengene.

Underslagforbudets besittelseskrav må forstås slik at et styremedlem som på selskapets vegne mottar en løsøre gjenstand fra en av selskapets medkontrahenter, er i besittelse av løsøre gjenstanden og kan straffes for underslag dersom han tilegner seg den.

¹⁶¹ Rettsdata note.2011 v/ M. Matningsdal. / Tilegnelse ved ihendehavelse reguleres av straffelovens tyveribestemmelse, jf 257.

¹⁶² Andorsen (2009) s. 311 jf s. 342.

6.3.5.3.4 Helt eller delvis tilhører en annen

Underslagforbudet forutsetter at løsøregjenstanden ”helt eller delvis” må tilhøre en annen. Forutsetningen kan ses som en forlengelse av forbudets tilegnelsesvilkår som ville hatt et svært begrenset innhold dersom løsøregjenstanden enten var eierløs eller heleid av styremedlemmet selv.¹⁶³ Vilkåret vil imidlertid sjelden skape problemer når et av styrets medlemmer mottar en løsøregjenstand på selskapets vegne, som han senere disponerer over i strid med forbudet, ettersom en slik løsøregjenstand klart vil tilhøre selskapet.

6.3.5.3.5 Underslagforbudets gjerningsbeskrivelse og godtgjørelsesforbudet

Både underslagforbudet og godtgjørelsesforbudet straffesanksjonerer styremedlemmer som oppnår en rettsstridig gevinst i egenskap av sitt styreverv på selskapets bekostning. Utover dette skiller forbudene seg fra hverandre på flere punkter.

For det første har underslagforbudet et videre anvendelsesområde enn godtgjørelsesforbudet når forbudet forutsetter at det er tilstrekkelig for straffansvar at styremedlemmet har fått rettslig og ikke faktisk råderett over løsøregjenstanden.¹⁶⁴

For det andre skiller forbudet seg fra godtgjørelsesforbudet når det forutsetter at gjenstanden styremedlemmet tilegner seg ”helt eller delvis må tilhører en annen”. Kravet kan imidlertid ses i sammenheng med at både godtgjørelsesforbudet og underslagforbudet, sanksjonerer styremedlemmer som på andres bekostning oppnår en uberettiget vinning. Begge forbudene har således til hensikt å forhindre at et styremedlem tilegner seg en gjenstand som ”helt eller delvis tilhører selskapet”, og eller skulle eller burde ha tilfalt selskapet.

¹⁶³ Andorsen (2009) s. 336.

¹⁶⁴ Saml. Avhandlingens punkt 4.2.4.1.3.

For det tredje konstitueres brudd på underslagforbudet når et styremedlem urettmessig tilegner seg en løsørejenstand han mottar eller har mottatt som representant for selskapet, mens brudd på godtgjørelsesforbudet foreligger når styremedlemmet tar imot en forbudt godtgjørelse i anledning av sitt styreverv. Utgangspunktet er derfor at forbudene sanksjonerer forskjellige former for illojale handlinger.

I praksis kan imidlertid underslagforbudets tilegnelsesvilkår være tilgrensende til aksjelovens godtgjørelsesforbud. Særlig gjelder dette hvor et styremedlem mottar en løsørejenstand fra en medkontrahent som gir vage signaler om at det er opp til styremedlemmet om han selv vil tilegne seg løsørejenstanden som smøring, eller om han vil overføre den til selskapet.

I et slikt tilfelle av ”forsiktig smøring” kan det være vanskelig å påvise at styremedlemmet har mottatt godtgjørelsen i strid med godtgjørelsesforbudet. Særlig der gjenstandens tilknytning til selskapets virksomhet ikke er for fjern og avledet og styremedlemmet hevder at han kun besitter gjenstanden på selskapets vegne, kan det være en bevismessig utfordring å påvise at godtgjørelsen er mottatt i strid med forbudet. En alternativ løsning, som også viser hvordan de to straffeбудenes anvendelsesområder er tilgrensende, kan derfor være å vurdere om styremedlemmet har vært i besittelse av gjenstanden unormalt lenge, slik at han kan forstås å ha gjort den til sin egen. Dersom styremedlemmet etter en helhetsvurdering av besittelsestid, bruk og oppbevaring kan forstås å ha tilegnet seg løsørejenstanden, kan han være straffansvarlig etter strl. § 255.

Underslagforbudet må derfor forstås slik at det både kan være tilgrensende og delvis overlappende godtgjørelsesforbudets anvendelsesområde, selv om straffeбудenes gjerningsbeskrivelser er forskjellige.

6.3.5.4 Underslagforbudets skyldkrav

Underslagforbudet regulerer i likhet med bedrageriforbudet ikke straffebudets skyldkrav utover et såkalt subjektivt overskudd. Utgangspunktet er derfor også her straffelovens hovedregel om forsett, jf strl. § 40.¹⁶⁵

6.3.5.4.1 "Uberettiget vinnings hensikt"

For det første må underslagforbudet forstås slik at det er en forutsetning for straffbarhet at styremedlemmet ved tilegnelsen av løsøregjenstanden var motivert av et ønske om å oppnå en uberettiget vinning.¹⁶⁶ For det andre må forbudet forstås slik at det ikke er krav at styremedlemmet som følge av tilegnelsen faktisk oppnår en vinning.¹⁶⁷ Det vil derfor være tilstrekkelig at styremedlemmet trodde at en vinning var oppnåelig. For det tredje må skyldkravet forstås slik at det er en forutsetning for å kunne idømme straff at styremedlemmet ved tilegnelsen var klar over at han var uberettiget løsøregjenstanden.¹⁶⁸

6.3.5.4.2 Underslagforbudets skyldkrav og godtgjørelsesforbudet

Underslagforbudets skyldkrav skiller seg på samme måte som bedrageriforbudets skyldkrav fra aksjelovens godtgjørelsesforbud. Se behandlingen av skyldkravet under bedrageriforbudet.¹⁶⁹

6.3.6 Delkonklusjon, forholdet mellom underslagsforbudet og godtgjørelsesforbudet

Straffelovens underslagforbud er verken direkte overlappende eller direkte korresponderende med godtgjørelsesforbudets objektiv- eller subjektive straffbarhetsvilkår.

¹⁶⁵ Se behandlingen av forsettskravet under avhandlingens pkt. 2.3.2.

¹⁶⁶ Rettsdata note.2111 jf note.2028 v/ M.Matningsdal.

¹⁶⁷ Saml. Avhandlingens pkt. 6.2.6.2.5.1.

¹⁶⁸ Saml. Avhandlingens pkt. 6.2.6.2.5.1.

¹⁶⁹ Se avhandlingens pkt. 6.2.6.2.5.2.

Forbudene har imidlertid flere fellesstrekk og kan være tilgrensende under visse forutsetninger.

7 Konklusjon og avsluttende bemerkninger

7.1 Konklusjon første hovedspørsmål ¹⁷⁰

Avhandlingens redegjørelse for aksjelovens godtgjørelsesforbud og sammenligningen med straffelovens korrupsjons-, bedrageri- og underslagforbud, viser at avhandlingens første hovedspørsmål kan besvares positivt:

Aksjelovens hjemmel for å straffesanksjonere styremedlemmets handlinger i strid med aksjelovens godtgjørelsesforbud, står på egne ben og overlappes ikke fullt ut av straffelovens straffebed.

Godtgjørelsesforbudets objektive straffbarhetsvilkår overlappes helt av straffelovens straffebed, men det gjør ikke forbudets skyldkrav som i motsetning til straffelovens straffebed sanksjonerer både uaktsomme og forsettlig brudd på godtgjørelsesforbudet.

7.2 Aksjelovens godtgjørelsesforbud, et unødvendig straffebed?

Til tross for at straffelovens straffebed ikke overlapper aksjelovens godtgjørelsesforbud strafferettslige side, kan det reises spørsmål om styremedlemmer som handler i strid med forbudet, bør straffesanksjoneres utelukkende med hjemmel i straffelovens straffebed?

Denne vurderingen av godtgjørelsesforbudets nødvendighet kan stilles som et spørsmål om forbudets uaktsomhetskrav har en så stor rettslig betydning at handlinger i strid med forbudet, også bør straffesanksjoneres med hjemmel i aksjeloven.

¹⁷⁰ Saml. Avhandlingens pkt. 1.2.

7.2.1 Hensyn som taler mot uaktsomhetskravet

Hensynet til styremedlemmets rettssikkerhet taler for det første mot at forbudets uaktsomhetskrav kan tillegges en så stor rettslig betydning at en opprettholdelse av uaktsomhetskravet kan forsvares. Dersom straffelovens straffebud utelukkende benyttes som rettslig grunnlag for å sanksjonere handlinger i strid med forbudet, vil det gjøre det lettere for domstolene å behandle like tilfeller likt og ulike tilfeller ulikt. Blant annet vil domstolenes rettskildebilde bli mer oversiktlig når handlinger i strid med forbudet straffesanksjoneres etter ett og ikke flere regelsett.

For det andre vil en mer ensartet straffesaksbehandling, som kun bygger på ett regelsett, gjøre det lettere for styrets medlemmer å forutberegne sin egen rettsstilling. Økt forutberegnelighet gjør det lettere for styrets medlemmer å forhindre uaktsomme overtredelser av forbudet, og gjør derfor også behovet for aksjelovens uaktsomhetskrav mindre.

For det tredje kan det tenkes at en mer strukturert og oversiktlig sanksjonering av styremedlemmets handlinger i strid med godtgjørelsesforbudet har en positiv prosessøkonomisk side. Særlig fordi økt forutberegnelighet normalt vil virke prosessdempende som følge av at færre ”dårlige” saker bringes inn for domstolene. Men også fordi et lettere tilgjengelig rettskildebilde forenkler straffesaksbehandlingen og gjør det lettere for domstolen å komme frem til mer velfundamenterte og holdbare resultater, noe som igjen bidrar til å senke antallet påankede saker.

7.2.2 Hensyn som taler for uaktsomhetskravet

På den andre siden er det flere gode grunner som taler mot at handlinger i strid med godtgjørelsesforbudet utelukkende bør straffesanksjoneres som brudd på straffelovens straffebud, og derfor også for uaktsomhetskravets nødvendighet.

For det første taler hensynet til en effektiv ivaretagelse av de interessene godtgjørelsesforbudet er ment å beskytte, for at straffebudets uaktsomhetskrav er nødvendig. Dersom straffesanksjoneringen av handlinger i strid med forbudet utelukkende skulle vært sanksjoner etter straffelovens straffebud, ville styrets medlemmer kunne opptre grovt uaktsomt i strid med godtgjørelsesforbudet og styremedlemmets lojalitetsplikt, uten å kunne straffes.

Både hensynet til en effektiv kriminalitetsbekjempelse og hensynet til en forsvarlig og effektiv ivaretagelse av styremedlemmets lojalitetsplikt, taler derfor for at forbudets uaktsomhetskrav er nødvendig.

For det andre kan godtgjørelsesforbudets uaktsomhetskrav ses i sammenheng med forbudets allmennpreventive virkning. Forbudets allmennpreventive virkning kan svekkes betydelig dersom kun forsettlig overtredder av forbudet straffesanksjoneres. Særlig fordi forsettskravet medfører en høyere straffbarhetsterskel, som følge av at forsett normalt er vanskeligere å bevise enn uaktsomhet, og gjør det lettere for styrets medlemmer å spekulere i å begå illojale handlinger.¹⁷¹

For det tredje kan det argumenteres for å beholde forbudets uaktsomhetskrav av prosessøkonomiske grunner. At forsett ofte er vanskeligere for påtalemyndigheten å bevise enn uaktsomhet, kan føre til økt spekulasjon blant styrets medlemmer og derfor være prosessøkonomisk uheldig.¹⁷² Både fordi det blir mer ressurskrevende for påtalemyndigheten å bevise at styremedlemmet har utvist tilstrekkelig grad av subjektiv skyld, og fordi det har formodningen for seg at økt anledning til spekulasjon vil gjøre at flere styremedlemmer velger å motta forbudte godtgjørelser. Noe som igjen vil gi et større antall potensielle straffesaker og trolig også et økt antall faktisk straffesaker.

¹⁷¹ Saml. Avhandlingens pkt. 2.

¹⁷² Se fremstilling av skyldkravenes praktiske betydning under avhandlingens pkt. 2.3.3.

For det fjerde kan samfunnets tillit til lovgivers ivaretagelse av aksjeselskapet som en sentral samfunnsøkonomiske institusjon, ses i sammenheng med uaktsomhetskravet. Aksjeselskapsformen har en sentral rolle i norsk økonomi og svekket tillit til lovgivers sanksjonering av handlinger i strid med selskapets interesser, kan skade tiltroen til norske aksjeselskaper og svekke investorenes vilje til å investere i norske aksjeselskaper. Dette kan igjen få samfunnsmessige konsekvenser i form av lav vekst og ressursutnyttelse. Hensynet til å legge til rette for en god og forsvarlig samfunnsøkonomi, taler derfor også for at uaktsomhetskravet er nødvendig.

7.2.3 Konklusjon, andre hovedspørsmål

Det kan anføres flere gode argumenter både for og imot uaktsomhetskravets nødvendighet. Imidlertid taler hensynet til en forsvarlig ivaretagelse av de grunnleggende selskapsrettslige interessene forbudet er ment å ivareta, sammen med et sterkt behov for å kunne sanksjonere styremedlemmets straffverdige handlinger, med stor styrke for at uaktsomhetskravet bør tillegges vesentlig strafferettslig betydning.

Godtgjørelsesforbudets uaktsomhetskrav bør derfor tillegges en så stor rettslig betydning at styremedlemmets handlinger i strid med forbudet, bør kunne straffesanksjoneres med hjemmel i aksjelovens straffebed og ikke bare straffelovens straffebed.

Selv om dette innebærer at man må leve med to regelsett, vil det antakeligvis på en bedre måte ivareta hensynet til en effektiv straffesanksjonering som håndhever styremedlemmets ulovfestede lojalitetsplikt på en god måte.

8 Litteraturliste

- Aarbakke *Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave*. Aarbakke Magnus ... [et al.]. 2.utg. Oslo 2004.
- Aarum: Aarum, Kristin Normann: *Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskapet*. Institutt for privatrett (Oslo), 1994.
- Andenæs: Andenæs, Mads Henry: *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper*. 2. utg. Oslo, 2006.
- Andorsen Andorsen, Kjell: *Johs Andenæs Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene samlet utgave*. 1.utg. 2009. 2.opplag, Harstad 2009.
- Bratholm: *Straffeloven kommentarutgave*. Redigert av Anders Bratholm og Magnus Matningsdal. 1.utg. Oslo, 1995.
- Bråthen: Bråthen, Tore og Ole Gjems-Onstad (red.): *Moderne forretningsjus*. 1.utg. Oslo, 2001.
- Bråthen, Tore: *styremedlem og aksjonær*. 2.utg. Oslo, 2009.
- Gulbransen Egil, Gulbransen og Johan Hoffman: *Juridisk leksikon*. 5.utg. Oslo 1980.
- Helgesen: *Torstein Eckhoff Rettskildelære*. Redigert av Jan E Helgesen. 5.utgave. Oslo 2000.
- Hov: Hov, Jo: *Rettergang Iivil- og straffeprosess*. Oslo 2007.
- Marthiniussen: Marthiniussen, Hans Fredrik og Magnus Aarbakke: *Aksjeloven med kommentarer*. 2. Oslo, 1987.
- Matningsdal: *Johs Andenæs Alminnelig strafferett*. Redigert av Magnus Matningsdal og Georg Fredrik Riber-Mohn. 5. utg. 2004, 2. opplag Oslo 2005.

- Stordrange: Stordrange, Bjørn: *Forbrytelser mot vårt økonomiske system*. 2. utg. Oslo, 2007.
- Strandbakken: Strandbakken, Asbjørn: *Uskyldspresumpsjonen "in dubio pro reo"*. Bergen, 2003.
- Truyen: Truyen, Filip: *Aksjonærens myndighetsmisbruk – en studie av asl. / asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper*. Bergen, 2004.

9 Andre kilder

9.1 Lovgivning

- 1814 Kongeriget Norges Grundlov (grl.) av 17.mai. 1814.
- 1902 Almindelig borgelig straffelov (strl.) av 22.mai nr.10.
- 1948 Lov om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) av 6.aug nr 58.
- 1976 Lov om aksjeselskaper (opphevet) 4.juni nr. 59.
- 1981 Lov om rettergangsmåten i straffesaker (strpl.) 5.mai nr.25.
- 1984 Lov om gjeldsforhandling og konkurs (kkl.) 6.juni nr.58.
- 1999 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett 21.mai.
Vedlegg 1 - Europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK).
- 1997 Lov om aksjeselskaper (asl.) av 13.juni 1997 nr.44.
- 1997 Lov om allmennaksjeselskaper (asal.) av 13.juni nr.45.
- 2006 Endringslov til aksjeloven 15.desember nr.88.

9.2 Forarbeider

- Ot.prop.nr.36 (1993-1994) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven).
- Ot.prop.nr.23 (1996-1997) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven).
- Ot.prop.nr.78 (2002-2003) Om lov om endringer i straffeloven mv. (straffebud mot korrupsjon)
- Ot.prop.nr.55 (2005-2006) Aksjelovgivningen mv. (Endringslov).
- NOU 1996:3 Ny aksjelovgivning.
- NOU 2002:22 En alminnelig straffebestemmelse mot korrupsjon.

9.3 Rettsavgjørelser

Rt-1923-630	Rt-1995-1536
Rt-1957-473	Rt-2000-2033
Rt-1971-801	Rt-2001-1303
Rt-1972-1300	Rt-2003-1468
Rt-1973-821	Rt-2005-833
Rt-1978-1102	Rt-2007-1559
Rt-1990-607	Rt-2009-130
Rt-1993-556	Rt-2009-404
Rt-1994-1274	

9.4 Juridiske artikler

- Bråthen: Bråthen, Tore: *Godtgjørelse fra andre enn eget selskap*. Magma, årgang 3- nr. 6. 2000. s.10-12.
- Bråthen, Tore: *Etterkontrollen av de norske aksjelovene*. Nordisk Tidsskrift for Selskabsret (NTS) 2006:2 s. 32-46.
- Mathisen: Mathisen, Mathisen: *Forbudet mot godtgjørelse fra andre enn aksjeselskapet*. Tidsskrift for forretningsjus 2003.nr.3 pkt.2.
- Pettersen: Pettersen, Bernt Jacob: *Kan godtgjørelse for styrearbeid mottas fra andre enn selskapet? I*: Tidsskrift for forretningsjus, nr. 1 2001 årgang 7, s. 33–37.

9.5 Elektroniske kilder

- Norsk lovkommentar (rettsdata), til aksjeloven § 6-17, note 1088 ved Tore Bråthen.
- Norsk lovkommentar (rettsdata), til aksjeloven § 19-1, note 2579 ved Hugo P. Matre.
- Norsk lovkommentar (rettsdata), til aksjeloven kap.19, note 2575 ved Hugo P. Matre.
- Norsk lovkommentar (rettsdata), til straffeloven § 4, note 14 ved M. Matningsdal.
- Norsk lovkommentar (rettsdata), til straffeloven § 255, note 2009 ved M. Matningsdal.
- Norsk lovkommentar (rettsdata), til straffeloven § 255, note 2011 ved M. Matningsdal
- Norsk lovkommentar (rettsdata), til straffeloven § 257, note 2028 ved M. Matningsdal.
- Norsk lovkommentar (rettsdata), til straffeloven § 270, note 2111 ved M. Matningsdal.